

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ
МОВИ)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0358-а-з,
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша-
англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Кузьменко Юлія Юріївна

Керівник к.пед.н., доц. Каніболоцька О.А.
Рецензент к.пед.н., доц. Надточій Н. О.

Запоріжжя – 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
Освітня програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

«___» _____ 20__ року

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

КУЗЬМЕНКО ЮЛІЇ ЮРІЇВНИ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту): «Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей (на матеріалі навчання іноземної мови)»

Керівник кваліфікаційної роботи (проекту): Каніболоцька Ольга Анатоліївна, к.пед.н., доцент

затверджені наказом ЗНУ від «04» травня 2020 року № 551-с _____

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту): 1 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): теоретично-методичні засади формування ІКТ-компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції, обґрунтування організаційної моделі мішаного навчання під час навчання майбутніх вчителів іноземної мови.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути поняття «ІКТ-компетентності» в контексті методичних досліджень й особливості формування ІКТ-компетенції студентів-філологів; 3) виявити специфіку використання сучасних технологій навчання у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції студентів 3-4 курсів філологічних спеціальностей ВНЗ; 4) побудувати організаційну модель формування ІКТ-компетентності студентів 3-4 курсів (майбутніх вчителів іноземної мови).

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Каніболоцька О.А., доц.	06.05.2020	06.05.2020
Розділ I	Каніболоцька О.А., доц.	02.06.2020	02.06.2020
Розділ II	Каніболоцька О.А., доц.	03.09.2020	03.09.2020
Висновки	Каніболоцька О.А., доц.	30.10.2020	30.10.2020

6. Дата видачі завдання: 24.10.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз; укладання бібліографії	травень 2020	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2020	виконано
3.	Написання вступу	травень 2020	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	червень 2020	виконано
5.	Написання практичного розділу	вересень 2020	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2020	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2020	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2020	виконано
9.	Захист	грудень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ (підпис) **Ю. Ю. Кузьменко**

Керівник роботи _____ (підпис) **О. А. Каніболоцька**

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ (підпис) **В. А. Бережний**

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 72 сторінки, 79 джерел, 9 додатків.

Об'єкт дослідження: процес формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів англійської мови.

Мета роботи: теоретичне обґрунтування, практичне розроблення та експериментальна перевірка методики формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення особливостей формування ІКТ-компетентності майбутніх вчителів іноземної мови, розроблені в методиці викладання іноземних мов (Н. Осипова, С. Паламар, Є. Полат, О. Пометун, С. Сапожников, П. Сердюков, С. Сисоєва та ін.) та інформатиці (В. Бикова, Р. Гуревич, А. Гуржій, Н. Морзе та ін.).

Отримані результати: формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів відбувається в процесі активного застосування змішаного навчання, яке синтезовано такими складовими: дистанційне навчання теоретичного матеріалу (перший етап організаційної моделі), освоєння практичних аспектів у формі аудиторних занять (другий етап організаційної моделі), виконання випускової роботи. Було використано елементи електронного навчання (e-learning), мобільного навчання (m-learning), всепроникного навчання (u-learning), перевернутого навчання (flipped learning) та інші. Поєднання традиційного та дистанційного навчання, яке спирається на методологічні підходи та дидактичні принципи, максимально буде гнучкий персоналізований процес навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

Ключові слова: *інформаційно-комунікаційна компетенція, ІКТ-компетентність, майбутній вчитель іноземної мови, професійна компетенція, вища школа*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	11
1.1 Сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання іноземних мов.....	11
1.2 Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів мовних спеціальностей.....	17
1.3 Формування готовності майбутніх вчителів іноземної мови до використання інформаційно-комунікаційних технологій	25
1.4 Шляхи створення інформаційно-комунікаційних передумов успішного вивчення іноземної мови студентами мовних спеціальностей..	29
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ 2-4 КУРСІВ	41
2.1 Переваги застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання студентів 2-4 курсів мовних спеціальностей	41
2.2 Обґрунтування методики формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів	46
2.3 Апробація ефективності методики формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів	57
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
ДОДАТКИ.....	87

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АМ – англійська мова

ВНЗ – вищий навчальний заклад

ДН – дистанційне навчання

ІМ – іноземні мови

ІП – інформаційна підготовка

ІКК – інформаційно-комунікаційна компетенція

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

СВО – система вищої освіти

ВСТУП

Визначальними рисами сучасного суспільства є інтеграція інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) з науковою й виробничою сферами, що вимагає від усіх членів інформаційного суспільства готовності до використання ІКТ у професійній діяльності. Тому одним із пріоритетних напрямків інформатизації сучасного суспільства є процес інформатизації освіти, основним напрямом якого є впровадження засобів інформаційних і комунікаційних технологій у предметні сфери, а перспективою модернізації вищої освіти дослідники визнають раціональне поєднання традиційних освітніх технологій і сучасних ІКТ.

Традиційні педагогічні технології навчання іноземним мовам обмежені в можливостях змоделювати іншомовне середовище, врахувати індивідуальні відмінності учнів і створити умови для аутентичного спілкування іноземною мовою. Саме тому сучасне навчання іноземній мові спирається на комплексне застосування технологій з метою формування необхідного освітнього інформаційно-комунікативного середовища. Використання засобів ІКТ на заняттях з іноземної мови забезпечує імітацію іншомовного середовища, створює умови для аутентичного спілкування, дозволяє враховувати індивідуальні особливості учнів, дає можливість підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови та інтенсифікувати засвоєння специфічних для цієї дисципліни умінь і навичок. Інтерактивне комп'ютерне навчання іноземної мови є одним із важливих напрямків комп'ютерного навчання.

Інтерес вчених до залучення ІКТ у процес навчання іноземної мови не вщухає з часів їх винайдення. Історію поширення різних типів комп'ютерних технологій у навчальному процесі представлено в роботі О. Агапової, А. Кривошеєва, А. Ушакова, де й виокремлено три типи розвитку комп'ютерних технологій [Агапова 2004, с. 35–38]. Вивчали ефективно

впровадження ІКТ у навчальний процес О. Полат, М. Бухаркіна, Т. Голубева, С. Репіна; дослідження особливостей запровадження ІКТ у процес самостійної роботи студентів провадили С. Гучетль, Я. Грищенко, З. Девтерова; створенням авторських Інтернет-ресурсів з іноземної мови цікавляться П. Сисоєв, М. Євстигнєєв. Питання вивчення мов із застосуванням ІКТ досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Х. Алієв, Р. Бужиков, Я. Булахова, Г. Дегтярьова, О. Зимовець, Л. Златів, О. Зубов, К. Іконому, О. Каменський, Д. Кутсоянніс, А. Манако, Ф. Маніу, Л. Морська, В. Осадчий, В. Осова, Є. Полат, О. Радзієвська, В. Ромашенко, П. Сердюков, В. Уліщенко, А.Фіньков, Н. Фоміних, А. Янковець та багато інших. Із цього можна констатувати, що аналіз процесу формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови набуває актуальності в межах інформатизації сучасного суспільства.

Об'єктом дослідження є процес формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів англійської мови.

Предметом дослідження – розроблення організаційної моделі формування ІКТ-компетентності студентів 2-4 курсів філологічних спеціальностей (майбутніх вчителів іноземної мови).

Мета роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичному розробленні та експериментальній перевірці методики формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

1) проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми використання ІКТ у процесі формування професійної компетентності майбутніх вчителів іноземної мови;

2) виявити особливості формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей (майбутніх вчителів іноземної мови);

- 3) розглянути зміст рівнів готовності майбутніх вчителів іноземної мови до використання інформаційно-комунікаційних технологій;
- 4) окреслити шляхи створення інформаційно-комунікаційних передумов успішного вивчення іноземної мови студентами філологічних спеціальностей;
- 5) з'ясувати вимоги та особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання студентів 2-4 курсів філологічних спеціальностей;
- 6) визначити та обґрунтувати методику формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів;
- 7) розробити організаційну модель формування інформаційно-комунікаційної компетенції в межах удосконалення ІКТ-компетентності майбутніх вчителів іноземної мови (студентів 2-4 курсів філологічних спеціальностей);
- 8) експериментально перевірити ефективність запропонованої організаційної моделі формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів студентів-філологів.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що досягнути високого рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови (студентів 2-4 курсів) можливо за таких умов: 1) поетапної організації змішаного навчання студентів, що поєднує інтенсивне (аудиторне) та екстенсивне (самостійне) оволодіння інформаційно-комунікаційними вміннями та навичками ІКТ-компетентності; 2) застосування розробленої організаційної моделі формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови в межах ІКТ-компетентності; 3) застосування організаційної моделі змішаного навчання, яка повинна забезпечити високий рівень сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів іноземної мови.

На різних етапах наукового пошуку використано такі **методи**:

– теоретичні: вивчення вітчизняної та зарубіжної наукової літератури з методики, педагогіки, психології, лінгвістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, літературознавства; аналіз навчальних і робочих програм із метою узагальнення теоретичних і практичних аспектів стосовно проблеми дослідження; моделювання навчального процесу з використанням запропонованої методики;

– емпіричні: наукове спостереження за організацією навчального процесу, вивчення досвіду викладачів щодо навчання аудіювання у закладах вищої освіти, опитування викладачів і студентів для збору емпіричного матеріалу, методів навчання, інтересів студентів, труднощів організації змішаного навчання тощо; тестування з метою визначення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетенції та ІКТ-компетентності на етапі доекспериментального та післяекспериментального оцінювання; експериментальне формування у студентів 2-4 курсів ІКТ-компетентності для перевірки ефективності розробленої методики;

– методи математичної статистики: для статистичного аналізу, обробки й перевірки достовірності одержаних результатів методичного експерименту.

Наукова новизна роботи полягає в такому:

– детально теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено організаційну модель формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови з активізацією ІКТ-компетентності з елементами сучасного змішаного навчання; розроблено систему завдань аудиторного та дистанційного формату, які передбачають взаємопов'язане формування ІКТ-компетентності в межах професійної іншомовної освіти на базі вищого навчального закладу;

– набуло подальшого розвитку дослідження проблеми організаційні дистанційного навчання студентів філологічних спеціальностей в умовах інформатизації суспільства.

Практичне значення здобутих результатів: розроблено організаційну модель формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх

вчителів іноземної мови; створено систему анкетування та опитування студентів 2-4 курсів з метою визначення готовності до іншомовної інформаційної педагогічної діяльності; розроблено компоненти змішаного навчання з метою ефективного формування іншомовної професійної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови; укладено методичні рекомендації для викладачів щодо формування у студентів-філологів інформаційно-комунікаційної компетенції.

Основні положення дипломної роботи викладено в публікації:

1. Особливості формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів мовних спеціальностей : The 4th international scientific and practical conference “Fundamental and applied research in the modern world” (November 18-20, 2020). Boscience publisher, Boston, USA, 2020. P.580–585.

2. Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей : Різдвяні студентські наукові читання: Vita in lingua: Матеріали X Міжвишівської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 04 грудня 2020 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2020.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатку та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про наукову працю: умотивування актуальності теми, формулювання мети й завдань дослідження, визначення об'єкта, предмета й структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про інформаційно-технічні засоби навчання, особливості організації змішаного навчання з метою формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей, особливу увагу приділено особливостям організації ефективного формування ІКТ-компетентності, розглянуто питання створення умов формування інформаційно-комунікаційної компетенції.

Другий розділ містить розробку організаційної моделі формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів 2-4 курсів. Представлено типологію різних завдань і форм роботи в межах змішаного навчання для розвитку іншомовної професійної діяльності майбутніх вчителів іноземної мови.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи. Додаток містить унаочнювальні таблиці, комплекс анкет, опитувальні карти, тести з іноземної мови для дослідного навчання, які стали фактичним матеріалом дослідження.

Загальна кількість сторінок – 72, кількість використаних джерел – 79.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

1.1 Сучасні інформаційно-комунікаційні технології навчання іноземних мов

У зв'язку з широким упровадженням цифрових технологій у всі сфери діяльності людини, формування цифрових навичок вважається необхідністю у XXI столітті [Жалдак 2009], що й зумовлює модернізацію сучасної освіти. Саме тому інформаційно-комунікативна компетентність (ІКК) є однією з ключових компетентностей нової української вищої школи [Бакушевич 2009]. Проблему компетентнісного підходу до навчання здебільшого вивчали в цілому, що й висвітлено, зокрема, у працях Л. Овсієнко, С. Паламар, О. Пометун, М. Рудь та ін. Згодом вказана проблема набула поглиблення й деталізації, і тому з'явилися праці, у яких з'ясовувано специфіку формування цифрової компетентності учнів, студентів та вчителів інформатики: наукові дослідження В. Бикова, О. Буйницької, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдака, А. Кочаряна, Н. Морзе та ін. Натепер вітчизняні й зарубіжні вчені переконливо довели, що інформаційно-комунікаційні технології (далі ІКТ) здатні значно полегшити процес засвоєння мови.

Розглянемо детально специфіку поняття «інформаційно-комунікаційні технології» та особливості його дефініціювання, які неоднозначні, бо узалежені від різних точок зору дослідників щодо цього наукового прецедента. Назагал ІКТ можна визначити як сукупність різних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та

управління інформацією. Ці технології передбачають комп'ютери, мережу Інтернет, радіо та телепередачі, а також телефонний зв'язок. Доцільність таких технологій також чітко пов'язано з різними видами мовленнєвої діяльності (Додаток А). Дослідниця І. Захарова дефініціює ІКТ як «конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається» [Зубко 2020, с. 263]. Зазвичай використовують типізацію засобів ІКТ за технічними ознаками – програмні та апаратні.

Наприклад, вчений В. Трайнев до складу ІКТ відносить сукупність методів та програмнотехнічних засобів, об'єднаних в технологічний ланцюг, який забезпечує збір, обробку, збереження та відображення інформації з метою зниження трудомісткості її використання, а також для підвищення її надійності й оперативності. Тим часом А. Зубов визнає такі компоненти ІКТ (Додаток Б): теоретичні засади; методи вирішення завдань; засоби вирішення завдань (апаратні, програмні) [Зубов 2014, с. 145]. Ці та інші підходи до виявлення специфіки ІКТ покладаються на їх узвичаєні теоретичні засади, сформовані на основі таких найважливіших понять і законів інформатики: інформатика як наука, об'єкт та предмет інформатики; поняття інформації, її властивостей та особливостей, до яких відносять цінність, повноту, актуальність, компактність, достовірність та логічність; різноманітні класифікації інформації; основні інформаційні процеси, типи інформаційних ресурсів, види інформаційної діяльності, принципи функціонування комп'ютерної техніки, алгоритми інформаційного моделювання, використання ІКТ.

Деталізуємо окремі ключові поняття розгляданої синергійної сфери інформаційно-комунікаційних технологій. Насамперед важливо згадати методи ІКТ, які передбачають моделювання, системний аналіз, системне проектування, методи передачі, збору, продукування, накопичення, збереження, обробки, передачі та захисту інформації. Тим часом засоби ІКТ

поділяють на апаратні (персональний комп'ютер і його основні складові, локальні та глобальні мережі, сучасне периферійне обладнання); програмні (системні, прикладні, інструментальні).

Сучасні інформаційні технології не можна уявити без всесвітньої мережі Інтернет, таких її сервісів як електронна пошта, телекомунікації, що надають широкі можливості очного та дистанційного навчання. Утім і жива комунікація уже неможлива без інформаційних технологій, а тому на сучасному етапі розвитку технічних і програмних засобів інформаційні технології називають інформаційно-комунікаційними. І в цьому типі комунікації комп'ютер займає особне місце, оскільки забезпечує комфортну, індивідуальну, різноманітну, високоінтелектуальну взаємодію об'єктів комунікації [Duderstadt 2008, с. 198]. Саме тому ІКТ можна визначити як сукупність різних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією.

У нашому дослідженні надалі оперуємо й таким поняттям як «технологічні інструменти та засоби», яке ідентифікують з комп'ютерами, мережею Інтернет, радіо та телепередачами, а також телефонним зв'язком. Поєднуючи інформаційні та комунікаційні технології, проектуючи їх на освітню практику, необхідно зазначити, що основним завданням, яке стоїть перед їх впровадженням – адаптація людини до життя в інформаційному суспільстві, період якої припадає найчастіше на її навчальний життєвий цикл.

Саме тому інформаційно-комунікаційні технології максимально відповідають тим освітнім викликам, які стоять перед глобальним світом: по-перше, упровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої; по-друге, сучасні ІКТ підвищують якість навчання й освіти, уможливають успішніше й швидке адаптування людини до довкілля, до соціальних змін. Це навчас особистість ефективно отримувати необхідні знання як сьогодні, так і в

постіндустріальному суспільстві; по-третє, активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової освітньої системи, що відповідає вимогам інформаційної системи і процесу модернізації традиційної системи освіти в світлі вимог постіндустріального суспільства [Каніболоцька 2019б, с. 246].

Важливість і необхідність впровадження ІКТ у навчання обґрунтовується міжнародними експертами та вченими, адже ці технології впливають на всі сфери діяльності людини, але, мабуть, найбільш переконливий позитивний вплив вони мають в освіті, оскільки відкривають можливості впровадження нових методів викладання та навчання. Глобальне впровадження комп'ютерних ІКТ у всі сфери діяльності, формування нових комунікацій і високоавтоматизованого інформаційного середовища стало не тільки початком перетворення традиційної системи освіти, а й першим кроком до формування інформаційного суспільства. Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні – одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. У вітчизняних навчальних закладах останніми роками комп'ютерна техніка й інші засоби ІКТ стали все частіше використовуватися при вивченні більшості навчальних предметів.

Використання ІКТ дозволяє вирішувати такі актуальні освітні питання: використовувати у навчанні здобутки новітніх інформаційних технологій; удосконалювати навички самостійної роботи студентів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет; інтенсифікувати освіту, удосконалювати процес засвоєння студентами знань, зробити навчання цікавим і змістовним. А в комплексі з традиційним підручником застосування ІКТ максимально сприяє такому: дозволяє забезпечити особистісно-орієнтований та диференційований підхід у навчанні; уможлиблює реалізацію інтерактивного підходу (постійне спілкування з ПК, постановка питань, які цікавлять студентів та отримання відповідей на них); підвищує пізнавальну активність студентів за рахунок різноманітної відео- та аудіоінформації; удосконалює

контроль (шляхом одночасного тестування й за рахунок системи запитань для самоконтролю).

Вважаємо за необхідне вказати ще один аспект, який дозволяє розглядати інформаційно-комунікативні технології навчання як перспективні для підвищення творчої активності. Студенти усе менше стають об'єктом навчання, отримувачами готової навчальної інформації, тим часом збільшується їх активність як суб'єкта навчання, вони можуть самостійно здобувати необхідну інформацію й ефективно винаходять, конструюють необхідні для цього способи дій [Каніболоцька 2020в, с. 203]. Водночас при всіх позитивних аспектах потрібно відзначити, що нині методика використання інформаційно-комунікативних технологій у викладанні гуманітарних дисциплін перебуває у стадії розроблення. Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання інформаційно-комунікаційних засобів, можна узагальнити, що вони є ефективними за умови поєднання з традиційними методами навчання та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок студентами ВНЗ.

Зважаючи на всі розглянуті моменти, які стосуються використання ІКТ, типізуємо їх переваги й недоліки. Переваги використання ІКТ у ВНЗ: сприяють значному підвищенню інтересу й загальної мотивації до навчання завдяки новим формам роботи й причетності до пріоритетного напрямку науковотехнічного прогресу; дозволяють індивідуалізувати навчання (кожен працює в режимі, який його задовольняє); уможливають об'єктивність контролю; активізують навчання завдяки використанню привабливих і швидкозмінних форм подачі інформації, змаганню студентів з машиною та з самими собою, прагненню отримати вищу оцінку; формують вміння та навички для здійснення творчої діяльності; виховують інформаційну культуру; дозволяють оволодіти навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації; дають необмежений доступ студентам до банків інформації, сприяють можливості оперативно отримувати необхідну інформацію; інтенсифікують самостійну роботу студентів; дозволяють

збільшувати обсяг виконаних завдань; інтегрування звичайного заняття з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, але при цьому процес навчання стає більш цікавим, різноманітним, інтенсивним. Зокрема, більш швидким стає процес запису визначень, теорем та інших важливих частин матеріалу, тому що викладачу не доводиться повторювати текст кілька разів (він вивів його на екран), студенту не доводиться чекати, доки викладач продублює потрібний йому фрагмент. Застосування на занятті комп'ютерних тестів і діагностичних комплексів дозволяє викладачеві швидко отримувати об'єктивну картину рівня засвоєння матеріалу, який вивчається усіма студентами, і своєчасно його скоригувати. При цьому є можливість вибору рівня складності завдання для конкретного студента [Власій 2017, с.120]. До цього можемо додати, що переваги навчального використання ІКТ в тому, що за незначний час людина спроможна засвоїти та переробити великий обсяг інформації, а фактичне сприйняття демонстраційних матеріалів у 60 тисяч раз швидше, аніж тексту, який читаємо.

Утім водночас із усіма наведеними позитивними моментами використання ІКТ, виникають різні проблеми як при підготовці до таких занять, так і під час їх проведення. Уже стають очевидними недоліки та проблеми застосування ІКТ: відсутність наявного програмного забезпечення; відсутність комп'ютера в домашньому користуванні студентів і викладачів, тому необхідний додатковий час для самостійних занять у комп'ютерних класах; виникають додаткові вимоги до викладача щодо підготовки до заняття, на якому використовуються комп'ютери; бракує комп'ютерного часу на всіх слухачів; певні труднощі використання ІКТ в освіті виникають у зв'язку з відсутністю не тільки методичної бази їх використання, а й методології розробки ІКТ для освіти, що примушує педагога орієнтуватися на практиці лише на власний досвід і вміння емпірично шукати шляхи ефективного застосування інформаційних технологій [Неборський 2016, с. 146].

1.2 Особливості формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів мовних спеціальностей

Питання забезпечення належного рівня інформаційного обслуговування навчального процесу стає дедалі більш актуальним. Зберігається стійка тенденція до розширення впливу інформаційно-комунікаційних технологій на систему навчання через те, що вони зарекомендували себе як найбільш ефективний на тепер елемент сучасного навчання, адже впровадження ІКТ в навчальний процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного й творчого мислення, розвиває здібності студентів та формує інформаційну культуру.

Через те, що інформаційно-комунікаційні технології загалом і в освіті зокрема – явище порівняно недавнє, особливої актуальності набуває питання термінологічно-дефініційного характеру окремих понять, які виникають і формуються у зв'язку з запровадженням нових освітніх технологій. Серед них поняття «інформаційно-комунікативна компетенція».

Терміни «компетенція» та «компетентність» у наукових джерелах із психології та педагогіки останнім часом займають позицію ключових слів, що зовсім не випадково з огляду на новітні підходи в педагогіці вищої та середньої школи. Розглянемо ті відмінності між поняттями «компетенція», «компетентність», які чітко диференційовані й доведені. У методичних термінологічних словниках наведено такі визначення поняття «компетенція»: певна сфера, коло питань, які людина уповноважена вирішувати; сукупність здібностей реалізації свого потенціалу (знань, умінь, досвіду) для успішної творчої діяльності з урахуванням розуміння проблеми, подання прогнозованих результатів, визначення причин, що перешкоджають діяльності, пропозиції щодо усунення їх, здійснення необхідних дій та оцінки прогнозованих результатів; сукупність професійних знань та умінь, а також і таких якостей як ініціативність, співпраця, здатність до роботи в колективі,

комунікативні здібності, вміння вчитися, оцінювати, логічно мислити, відбирати й використовувати відомості; вимога чи норма до освітньої підготовки школяра чи студента [Алексєєва 2010, с. 17].

Щодо поняття «компетентність» та теорій компетентності, то у словникових статтях знаходимо кілька визначень терміна «компетентність»: володіння знаннями, що дозволяють судити про що-небудь, висловлювати вагому свою думку; як поєднання психічних якостей, психічний стан, що дозволяє діяти самостійно та відповідально; як володіння людиною здібністю та вмінням виконувати певні трудові функції. Автор дослідження [Паламар 2018] висловлює думку, що «... компетентність ... інтегративне поняття, що характеризує людину як суб'єкта, який реалізує в практичній діяльності компетенції, якими він володіє». Отже, компетенції людини виступають як потенційні можливості людини або як умова для здійснення певної діяльності, а компетентність людини визначається як зіставлення кінцевого результату роботи людини з вимогами (або еталоном), що висуваються до кінцевого результату певної діяльності.

Питання професійної компетентності деталізовано у праці А. Маркової [Маркова 2015, с. 32], де виокремлено й обґрунтовано такі її види: 1) спеціальна компетентність – володіння професійною діяльністю на достатньо високому рівні, здібність проектувати свій подальший професійний розвиток; 2) соціальна компетентність – володіння сумісною (груповою, кооперативною) професіональною діяльністю, співробітництвом, а також прийомами професійного спілкування, що прийнято для цієї професії; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці; 3) особистісна компетентність – володіння прийомами особистісного самовираження та саморозвитку, засобами протистояння професійним деформаціям особистості; 4) індивідуальна компетентність – володіння прийомами самореалізації та розвитку індивідуальності у межах професії, готовність до професіонального зростання, здібність до індивідуального самозбереження, вміння організувати свою працю без перенавантаження

часу та сили, виконувати свою працю ненапружено, без втоми. Навчання ж, згідно з однією теорією компетентності [Гриневич 2020, с. 12–14], є чотириступеневим процесом: від несвідомої некомпетентності до усвідомленої некомпетентності, далі до усвідомленої компетентності, і на завершення – усвідомлена некомпетентність: при несвідомій некомпетентності людині невідомо, що вона не знає (або не вміє робити) чогось.

На нашу думку, професійна компетентність майбутнього фахівця іноземної мови (далі ІМ) є інтегральним утворенням, що репрезентоване системою теоретичних знань, практичних умінь, соціально значимих і професійно важливих якостей особистості, сформованої мотиваційно-ціннісної сфери та набутого досвіду, діалектичний взаємозв'язок яких забезпечує результативність його професійної фахової діяльності. Професійна компетенція майбутнього фахівця в нашому розумінні – інтегральна професійно-особистісна характеристика фахівця, яка включає в себе теоретичну та практичну готовність до виконання професійних функцій, а також суб'єктивні властивості людини, які забезпечують ефективність професійної діяльності. У загальній структурі окреме місце займає інформаційно-комунікаційна компетентність, але у науково-педагогічній літературі та практиці поширений термін інформаційна підготовка (ІП) [Девтерова 2010], як обов'язкова складова освітнього процесу, спрямована на підготовку фахівців, здатних ефективно застосовувати засоби ІКТ у процесі здійснення своєї професійної діяльності.

Аналіз наукової, науково-педагогічної та психолого-педагогічної літератури дозволяє визначити, що ІКТ-компетентність фахівця виявляється у сукупності компетенцій у професійній та комп'ютерно-інформаційній галузях знання (ІКТ-компетенція фахівця), що зумовлюють готовність майбутнього фахівця до здійснення професійної діяльності на виробництві та забезпечують здатність виконувати необхідні для цього дії в умовах інформатизації суспільства [Лебедева 2004, с. 95].

У зв'язку з усім наведеним виходить, що інформаційна підготовка студентів повинна сприяти формуванню ІКТ-компетенції майбутніх фахівців ІМ. Вважаємо, що ІКТ-компетенція фахівця – нерозривно пов'язані між собою як у змістовному, так і в діяльністному аспектах науково-професійні навички: 1) знання та уміння застосовувати засоби ІКТ для виконання своїх професійних обов'язків; 2) виконання інформаційної діяльності та інформаційної взаємодії між учасниками виробничого процесу в умовах використання потенціалу розподіленого інформаційного ресурсу локальних і глобальної комп'ютерних мереж; 3) експертна оцінка змістовно-практичної значущості електронних засобів професійного призначення; 4) запобігання можливих негативних наслідків використання засобів ІКТ у виробничому процесі; 5) автоматизація інформаційного забезпечення виробничого процесу та організаційного управління підприємством із застосуванням засобів ІКТ, в яких фахівець повинен бути добре поінформований [Вебер 2007].

Сучасні наукові погляди щодо процесу цілеспрямованого формування ІКТ-компетенції фахівця ІМ формуються навколо розвитку за заздальгідь спроектованої моделі за допомогою адекватних прийомів впливу, що вимагає використання відповідних методів і прийомів. Зміст його полягає в тому, що студенти, по-перше, під керівництвом викладача повинні опанувати зміст дисциплін комп'ютерного циклу та вміти зафіксувати у власній свідомості основні способи дій та технології роботи з програмним засобом. І, по-друге, екстраполювати їх на свою майбутню професійну діяльність. Це вимагає від викладачів відповідної організації навчально-пізнавальної діяльності в процесі вивчення комп'ютерних дисциплін. Суть стратегії цілеспрямованого формування ІКТ-компетенції фахівця полягає в активізації самоосвітньої діяльності студентів за рахунок залучення змісту та форм професійної підготовки, які здатні виконувати стимулювальну й розвивальну функції [Кривонос 2015, с. 45].

Новітні дослідження з аналізованої проблеми переконують, що модель ІКТ-компетенції майбутнього фахівця (студента) буде максимально ефективною з урахуванням таких важливих параметрів:

а) об'єктивні параметри (рівень вивчення ІМ; час, що відводиться на вивчення конкретної ІМ; коефіцієнт засвоєння навчального матеріалу; відносний показник креативності; покоління інформаційних технологій навчання, що використовуються в навчальному процесі; готовність кафедри модернізувати робочі програми дисциплін; професійна здатність викладачів побачити можливість реалізації фахового напрямку підготовки; готовність викладачів розробляти новий навчальний матеріал, пов'язаний із реалізацією фахового напрямку підготовки; здатність викладачів розробляти методичне, інформаційне та програмне забезпечення для реалізації фахового напрямку підготовки; наявність у викладача з ІМ знань і умінь, пов'язаних з реалізацією фахового напрямку підготовки; наявність необхідної технічної бази [Коваль 2009, с. 145];

б) суб'єктивні параметри (рівень мотивації навчальної діяльності; рівень інтересу до вибраної спеціальності; рівень пізнавального інтересу; рівень інтересу до вивчення ІКТ-дисциплін; показник пізнавальної активності та пізнавальної самостійності; рівень розуміння цілей вивчення ІМ; рівень корисності комп'ютерних засобів для професійної діяльності; рівень визначеності послідовностей дій та способів їх виконання; рівень повноти й системності інформаційної основи діяльності; рівень складності навчального матеріалу можливостям студентів; рівень сприяння процесам вироблення та прийняття рішень; рівень впливу комп'ютерних засобів на формування професійних якостей) [Коваль 2009, с. 147]. Вважаємо, що реалізація моделі ІКТ-компетенції фахівця є одним із шляхів підвищення якості навчання у вищих навчальних закладах.

Модель сучасної вищої школи передбачає створення єдиного освітнього простору, що формує умови для вільного руху інформації, швидкого доступу до неї всіх учасників навчального процесу. Цього можна

досягти шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій під час навчально-виховного процесу. Використання комп'ютера та цифрових ресурсів у процесі вивчення іноземної мови є одним із найголовніших напрямів роботи викладачів іноземної мови.

Принцип мотивованості як складова частина комунікативного методу навчання іноземній мові набуває особливої актуальності з використанням ІКТ. Як відомо, існує декілька видів мотивації: стійка й нестійка, позитивна та негативна, зовнішня та внутрішня. Одним із різновидів внутрішньої мотивації є комунікативна мотивація [Онаць 2006, с. 8]. Адже комунікативність – це перша цілком природна потреба тих, що вивчають іноземну мову, однак при оволодінні нею в середовищі рідної мови виучувана іноземна видається штучним засобом спілкування й аж ніяк не може конкурувати з рідною мовою [Савиньон]. І навіть так звані «природні» ситуації, що використовуються при навчанні, носять здебільшого штучний характер, а тому якщо розраховувати лише на природу комунікації іноземною мовою, навряд чи вдасться зберегти мотивацію й досягти успіху [Квасова 2018, с. 39]. З огляду на це на заняттях з іноземної мови необхідно використовувати новітні методи навчання для забезпечення природної потреби використання іноземної мови та підвищення мотивації студентів до вивчення мови. Одним із таких методів і є комп'ютерні технології. Комп'ютер природно вписується в життя студентів і є одним з найефективніших засобів, що дозволяє значно урізноманітнити процес навчання. Отже, використання інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови сприяє такому: знайти шляхи включення кожного студента в навчальний процес, використовуючи його індивідуальні здібності; створити доброзичливу й творчу атмосферу на занятті; постійно звертатися до суб'єктивного досвіду студентів як досвіду їхньої життєдіяльності; шукати й знаходити найбільш ефективні шляхи засвоєння знань; розкрити й реалізувати особистісні якості студента й викладача.

Переваги впровадження ІКТ на заняттях ІМ та профільних предметів – це не тільки доведений ефективний допоміжний технічний наочно-слуховий засіб, але й допоміжний засіб навчально-пізнавальної діяльності студентів, дієвий спосіб підвищення мотивації та бажання студентів вивчати іноземну мову, продуктивний прийом вдосконалення інтерактивної та комунікативної діяльності.

Акцентуємо й на дидактичних можливостях мультимедійних засобів, під час застосування яких спостерігається: поглиблення мотивації навчання; активізація навчальної діяльності студентів, посилення їх ролі як суб'єкта навчання діяльності; індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності студентів; урізноманітнення форм подання інформації та типів навчальних завдань; створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» студентів в уявний світ, у певні соціальні й культурні ситуації; постійне застосування ігрових прийомів; забезпечення негайного зворотного зв'язку та рефлексії; можливість відтворення фрагмента навчальної діяльності [Коневщинська 2014].

Є потреба розглянути переваги організації самостійної роботи за допомогою інформаційних технологій, оскільки останні забезпечують оптимальну для кожного конкретного студента послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, можливість самостійної організації роботи; формують навички аналітичної і дослідницької діяльності; забезпечують можливість самоконтролю якості здобутих знань і навичок; заощаджують час студенту; сприяють формуванню комунікативної (граматичної, країнознавчої, лінгвістичної) та інтелектуальної компетенції студентів. Використання ІКТ на заняттях з іноземної мови може стати потужним фактором збагачення індивідуальної основи розумового, естетичного, морального розвитку студента [Спірін 2007].

На сьогодні існує різноманітність мультимедійних навчальних програм і курсів для вивчення англійської мови, електронних підручників та

мультимедійних додатків. Робота з цими програмами дозволяє студенту краще зрозуміти запропоновані теми й проконтролювати здобуті знання.

Деталізуємо найбільш уживані типи навчальних комп'ютерних програм. Демонстраційні комп'ютерні програми дозволяють наочно представити новий навчальний матеріал. Інформаційно-навчальні програми використовуються для формування нових понять, відпрацювання основних умінь і навичок шляхом їх активного застосування в різних навчальних ситуаціях. Так звані тренажери використовуються для закріплення матеріалу та відпрацювання навичок, а також дають можливість індивідуалізувати процес навчання [Сысоев 2018]. Засоби ІКТ дозволяють підняти на якісно новий рівень процеси, пов'язані з вимірюванням знань тих, хто вивчає англійську мову. Контролюючі програми дозволяють оцінити знання й уміння кожного студента в групі, а методи тестування постійно удосконалюються.

Поточна оцінка знань дозволяє швидко та якісно отримати об'єктивну інформацію про рівень підготовки студента, визначити розділи, що засвоєні слабше, дати рекомендації щодо їх доопрацювання. Контроль знань за допомогою засобів ІКТ полегшує перевірку знань групи студентів, до того ж автоматизований контроль вирізняється повнотою охоплення матеріалу й запобігає суб'єктивності оцінювання та незалежнює від педагога [Собко 2002]. Для полегшення роботи зі складання тестів натеper розроблені різні системи, які дозволяють створювати розгалужені тести, анкети, багатоальтернативні й одноальтернативні питання, автоматично виставляти оцінки студентам, обробляти й переглядати результати тощо. Інформаційно-комунікаційна компетенція майбутнього вчителя іноземної мови – вагома складова його професійної компетентності й інтеграційна характеристика особистості, яка доводить готовність і можливість майбутнього вчителя ІМ ефективно використовувати нові ІКТ в професійній діяльності [D'Antoni].

З урахуванням здійсненого прогностичного аналізу проблеми використання ІКТ на заняттях з іноземної мови дозволимо собі

сформулювати визначення інформаційно-комунікаційних компетентностей майбутнього вчителя ІМ. Інформаційно-комунікаційні компетенція вчителя ІМ – це система знань, умінь, особистісних якостей вчителя ІМ, формування та розвиток яких дасть можливість розв’язувати типові професійні задачі, вирішувати проблеми, котрі виникають у реальних ситуаціях іншомовної педагогічної діяльності з використанням усього різноманіття комп’ютерних засобів [Каніболоцька 2020б, с. 159]. Усе це передбачає здатність до фахового зростання і в галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

Розгляд та уточнення понять «компетенція», «компетентність» та «компетентнісний підхід» дозволяє стверджувати, що дискусія, пов’язана з уточненням зазначених понять, завершена. Наразі в Україні тривають обговорення відбору та укладання Національної рамки кваліфікацій, і в розв’язанні цієї проблеми не останню роль відіграють напрацьовані підходи країн Європейського Союзу до створення рамки кваліфікацій для навчання упродовж життя, а також визначення готовності майбутніх вчителів ІМ до навчання упродовж усього життя.

1.3 Формування готовності майбутніх вчителів іноземної мови до використання інформаційно-комунікаційних технологій

Однією з визначальних умов реалізації стратегічних завдань модернізації освіти на практиці є підготовка майбутніх вчителів ІМ. Запропоноване дослідження буде спрямовано на аналіз підготовки студентів мовних факультетів 3-4 курсів, тому що саме на цьому етапі починається активна іншомовна професійна підготовка студентів. У зв’язку з розширенням інформаційного простору в системі безперервної освіти все більшого значення набуває компетентнісний підхід при професійному розвитку майбутніх вчителів будь-яких спеціальностей, серед іншого й щодо

застосування ІКТ. Фахівці стверджують, що за останні два роки кількість інформації збільшилася настільки, як за попередні дві тисячі років. Кожні 4-5 років інформація застаріває, тобто вимагає внутрішньої готовності до постійного оновлення, створює потребу в оволодінні інтелектуальними, соціальними й іншими компетенціями [Хекхаузен 2013, с. 392].

Для реалізації компетентнісного підходу в системі освіти необхідна ефективна підготовка майбутніх педагогічних кадрів, здатних у реальній життєвій і професійній практиці застосовувати ключові компетенції [Кобильник 2007]. Серед універсальних (ключових) компетенцій першочергово необхідно виділити інформаційну та комунікативну, тому що саме вони є частиною широкого впровадження й використання інформаційних технологій.

При цьому формування таких компетенцій у майбутніх вчителів ІМ має два аспекти: загальноосвітній і професійний. Загальноосвітній аспект пов'язаний із готовністю використовувати інформаційно-комунікаційні технології в різних видах діяльності. Професійний аспект інформаційної комунікативної компетенції ми пов'язуємо з готовністю застосування цих технологій у навчальному процесі [Азиатцева 2016, с. 179]. Саме тому виникає проблема всебічного аналізу й прогнозування змін у професійній діяльності майбутнього вчителя ІМ в умовах переходу до компетентнісного підходу, який вимагає певних змін у навчальному процесі. Дослідники М. Лебедева й О. Шилова визначають ІКТ-компетенцію як здатність індивіда вирішувати навчальні, побутові, професійні завдання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [Адамчук]. Отже, ІКТ-компетенція є однією з ключових компетенцій сучасної людини і вдосконалюється, перш за все, при розв'язанні різних задач за допомогою комп'ютера, засобів телекомунікацій, Інтернету. Серед показників ІКТ-компетенції можна виділити: готовність до освоєння ефективного доступу до необмеженого обсягу інформації та її аналітичної обробки; прагнення до формування й розвитку особистих творчих якостей; наявність високого рівня

комунікативної культури (зокрема комунікації за допомогою інформаційних засобів), теоретичних уявлень і досвіду організації інформаційної взаємодії, яка здійснюється в діалоговому режимі «людина – комп'ютер»; формування культури отримання, відбору, зберігання, відтворення, передачі та інтеграції інформації.

Процес становлення інформаційно-комунікативної компетенції майбутніх вчителів ІМ – це розвиток мотивації, потреби й інтересу до отримання знань, умінь і навичок у галузі технічних, програмних засобів та інформації. Компетентний учитель володіє знаннями, які є інформативною основою комунікації та пошукової пізнавальної діяльності, володіє уміннями й навичками ефективної комунікації та пошукової діяльності у сфері програмного забезпечення й технічних ресурсів, має потребу у використанні ІКТ у професійній діяльності. До визначальних компонент формування ІКТ-компетенцій слід віднести такі: змістовний, мотиваційний, організаційний [Агапова 2004, с. 38]. Деталізуємо кожну з них.

Змістовний компонент передбачає: розробку адаптивних навчальних програм, які забезпечують підготовку та стимулюють майбутніх вчителів ІМ до використання ІКТ у самоосвіті; створення освітніх баз даних за допомогою сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, які містять наукову, методичну, психологічну, технічну, довідкову літературу, змістовну навчальну інформацію, програмне забезпечення різного типу та інші матеріали [Пехота 2012, с. 269].

Мотиваційний компонент пов'язаний зі створенням умов, які сприяють подоланню внутрішніх бар'єрів, перебудові свідомості майбутнього вчителя ІМ, його психологічній готовності працювати в комп'ютеризованому середовищі, підвищенню кваліфікації в галузі використання засобів ІКТ [Poedjastutie 2017].

Організаційний компонент пов'язаний із питаннями професійної підготовки вчителів з урахуванням рівня сформованої внутрішньої потреби (ціннісної орієнтації) і чинників, які впливають на активне застосування

засобів ІКТ у самоосвіті [Сапожніков]. З огляду на все наведене ми пропонуємо такі шляхи формування потреби у майбутніх вчителів використовувати ІКТ у навчальному процесі: розроблення цілеспрямованого програмно-методичного забезпечення для різних категорій слухачів та студентів; забезпечення самоактуалізації потреби вчителів у застосуванні засобів ІКТ; організація навчання на різних видах курсів з використанням адаптивних навчальних програм; створення сприятливих умов для підвищення кваліфікації вчителів у сфері використання засобів ІКТ; розвиток в учителів здатності накопичувати й передавати практичний досвід використання засобів ІКТ в різних умовах; розроблення системи стимулів до активного застосування засобів ІКТ в процесі самоосвіти; створення комфортних умов для роботи в комп'ютеризованому середовищі.

Тим часом готовність учителя до якісного виконання професійної діяльності слід розуміти як інтеграційну якість його особистості, фундаментальну умову успішного виконання будь-якої діяльності. Вважаємо, що готовність – це внутрішній стан (здатність) особистості, цілісність, ознака професійної кваліфікації, а також результат цілеспрямованої підготовки. Готовність вчителя, крім необхідних знань, умінь, навичок, адекватних вимог до професійної діяльності, якостей особистості й здібностей, передбачає пізнавальні (розуміння професійних завдань, оцінка їх важливості й т.ін.), мотиваційні (інтерес до професії, прагнення досягти успіху і т.ін.) і вольові (подолання сумнівів, уміння мобілізувати сили і т.ін.) компоненти [Азимов 1999, с. 289]. Отже, готовність майбутніх вчителів до використання ІКТ можна відтворити у вигляді моделі (Рисунок 1.1) [Турияниця 2011, с. 188].

Аналіз результатів теоретичних і практичних досліджень з формування готовності майбутніх вчителів ІМ до застосування ІКТ дозволив говорити про готовність вчителів до застосування ІКТ як комплексний стан особистості, який визначається її психологічними, етичними, професійними якостями й забезпечує повноцінну здатність вчителя реалізувати компетентнісний підхід до навчання за допомогою застосування нових

інформаційних технологій. Таку модель доцільно використовувати при організації підготовки майбутніх вчителів ІМ до використання ІКТ у професійній діяльності. Отже, запропоноване співвідношення між категоріями компетентності й готовності дозволить творчо застосувати наукові дослідження й практичний досвід щодо володіння ІКТ-компетенцією під час формування готовності освітян до застосування нових інформаційних технологій при викладанні мов.

Рисунок 1.1

Модель готовності майбутнього вчителя ІМ до використання ІКТ

1.4 Шляхи створення інформаційно-комунікаційних передумов успішного вивчення іноземної мови студентами мовних спеціальностей

Інформаційно-комунікаційні технології є основою сучасного суспільного розвитку, а засоби ІКТ сприяють удосконаленню особистісних

якостей людини, варіативності та індивідуалізації освіти. Сучасні ІКТ забезпечують активне, творче оволодіння студентами досліджуваного предмета, дозволяють викласти матеріал на новому, якісно вищому рівні. Їх застосування відкриває принципово нові можливості в організації навчального процесу. Проблема інформатизації суспільства й освіти знайшла своє розв'язання у вітчизняній та зарубіжній педагогічній літературі. Зокрема, використання засобів ІКТ у навчально-виховному процесі розглядали В. Беспалько, В. Биков, Р. Гуревич, О. Кареліна, В. Краснопольський, Є. Полат, О. Романишина, Д. Соєр, Р. Шенк та інші. А проблему втілення ІКТ у процес викладання та вивчення іноземних мов досліджували В. Краснопольський, Л. Морська, Є. Полат, І. Роберт, П. Сердюков, Д. Таушан та ін. При цьому слід зауважити, що питання проведення заняття з іноземної мови з використанням ІКТ лишається недостатньо розробленим у науковій літературі.

Попередній аналіз наукової літератури з проблеми дозволив диференціювати такі визначальні дидактичні умови формування ІКТ-компетенції фахівця під час навчальної роботи зі студентами з дисциплін філологічного та професійного циклу: 1) наявність відповідного програмного забезпечення, яке дозволяє виконувати завдання професійного напрямку; 2) необхідність чіткої інструкції виконання завдання, виокремлення в ній окремих етапів виконання завдання під час первинного засвоєння теоретичного та практичного матеріалу; 3) формулювання завдань, які передбачають застосування студентами відомих способів дій; 4) наявність завдань, виконання яких можливе з використанням різних програмних засобів; 5) забезпечення повноцінного й тривалого заглиблення кожного студента в індивідуальний процес навчання; 6) інформаційна взаємодія між учасниками навчального процесу, серед іншого систематичний контроль та облік викладачами виконаного завдання й надання методичної допомоги через пояснення прийомів, способів виконання дії [The Open University].

Слід вказати на те, що вимоги до рівня сформованості ІКТ-компетенції вчителів іноземної мови та вчителів інших предметів усе ж є, хоч вони й незначні. І тому головними вимогами до рівня сформованості ІКТ-компетенції майбутнього вчителя ІМ є: уміння вирішувати професійні задачі засобами сучасних інформаційних і комунікаційних технологій; вправність у виборі методично доцільних програмних засобів для розв'язання конкретних завдань; знання особливостей структури потоків інформації, що забезпечують професійну діяльність; уміння працювати з професійно важливою інформацією, тобто здійснювати її пошук, відбір, оцінку, систематизацію, аналіз, переробку; здатність застосовувати засоби й методи захисту інформації; уміння використовувати сучасні інформаційні й комунікаційні технології для пізнання об'єктів, процесів і явищ сучасного інформаційно-професійного простору [Феданов].

Отже, під час підготовки майбутніх вчителів іноземних мов українською мовою важливо, аби ці вимоги були доведені до відома студентів, що й покладено на вишівських викладачів, а розбір та аналіз вимог до рівня сформованості ІКТ-компетенції майбутнього вчителя ІМ є обов'язковим елементом відповідних дисциплін з методики та навчального процесу в цілому [Каніболоцька 2019б, с. 120]. Цьому сприяє, наприклад, одна з форм навчальної діяльності зі студентами – лабораторно-практичні роботи, організація яких здійснюється на основі самостійної роботи студентів та передбачає три етапи: перший – оволодіння базовими вміннями і навичками роботи з інформаційними технологіями, усвідомлення можливостей застосування інформаційних технологій у професійної діяльності; другий – забезпечує формування готовності до розв'язання професійних завдань за допомогою засобів сучасних інформаційних і комунікаційних технологій; третій – розвиток системного бачення суті виконуваних завдань, сприяння формуванню професійної компетентності фахівця [Ahmed 2018, с.3].

Усе наведене є вкрай важливими елементами, які дають розуміння й сучасне бачення процесу формування ІКТ-компетенції майбутніх вчителів

іноземної мови (здебільшого студентів 3-4 курсів мовних спеціальностей). Деталізуємо й конкретизуємо ті напрями використання нових інформаційних технологій, які, вважаємо, будуть оптимальними при вивченні англійської мови: моделювання, наочне представлення мовних, мовленнєвих і соціокультурних процесів та явищ; організація тренувань, які б сприяли використанню навчального матеріалу (формування мовленнєвих умінь та мовних навичок); контроль та оцінювання рівня сформованості умінь і навичок, зберігання, збір та обробка статистичної інформації; забезпечення діалогу, комунікації за допомогою комп'ютерних мереж та інші.

Студентів, як і вчителів, слід переконати й продемонструвати, що використання ІКТ при вивченні іноземної мови, й англійської серед них, є методично вигідною перевагою викладання, яка на тепер не має альтернатив. Наприклад, учителі використовують спроможність комп'ютера миттєво реагувати на продемонстровану інформацію для створення найпростіших навчальних програм у вигляді вправ [Козяр 2015]. Технічні переваги при вивченні англійської мови за допомогою ІКТ полягають у тому, що звукові карти дозволяють користувачеві записати свою промову, а потім прослухати й порівняти її з вимовою носіїв мови. Графічні можливості комп'ютера дозволяють продемонструвати будь-який вид діяльності у вигляді картинок або анімації. Це особливо важливо при ознайомленні з новою лексикою, оскільки зображення на моніторі дозволяють асоціювати фразу англійською мовою безпосередньо з дією, а не з фразою рідною мовою. До того ж ІКТ є безальтернативним засобом інтерактивного спілкування між різними мовними групами, що очевидно при застосуванні комп'ютерної мережі. Це може бути як локальна мережа, що об'єднує кілька машин в одному навчальному закладі, так і Інтернет – глобальна мережа, яка об'єднує мільйони користувачів у всьому світу [Лебедева 2015, с. 47].

Формуванню наведених вище якостей сучасних вчителів з огляду на вироблення в них в ІКТ-компетенції сприяє змішане навчання студентів 2-4 курсів. Деталізуємо цю тезу й розглянемо прийоми й види такого типу

навчання за кордоном і в Україні. Вищі навчальні заклади європейських країн та США активно впроваджують новітні педагогічні технології, популярними з яких є дистанційне навчання (*distance learning*), електронне навчання (*e-learning*), мобільне навчання (*m-learning*), змішане навчання (*blended learning*), навчання з залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу та ін. [Collis 2001; Hofmann 2014] Усі наведені види навчання можливі завдяки високошвидкісному Інтернету, високому рівню комп'ютерної грамотності суб'єктів навчання та технічним (комп'ютерним) оснащенням вищих навчальних закладів. У вітчизняній системі вищої освіти (СВО) ці визначальні фактори мають ще не настільки високий рівень, аби безперешкодно впроваджувати змішане навчання [Kanibolotska 2020, с. 189]. Однак, вітчизняні ВНЗ роблять усе можливе для подолання технічних проблем.

Система вітчизняної вищої освіти спрямована на збільшення частки самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом: скорочуються аудиторні години на вивчення предметів; зростає обсяг навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання тощо. І тому цілком очевидний факт, що зростає потреба у використанні ІКТ у процесі навчання. Перспективним шляхом організації процесу навчання на основі широкого використання ІКТ у ВНЗ визнано поєднання педагогічних технологій: традиційного, дистанційного, електронного, мобільного навчання. Процес, при якому традиційні технології поєднуються з інноваційними технологіями електронного, дистанційного та мобільного навчання і називають «змішаним навчанням». Такий тип навчання як інструмент модернізації сучасної освіти практично реалізується у створенні нових педагогічних методик, що засновані на інтеграції традиційних підходів організації навчального процесу, де здійснюється передача знань, та технології електронного навчання [Иващенко 2012, с. 19].

За визначенням вітчизняних науковців В. Кухаренка, А. Стрюка, Ю. Триуса, змішане навчання – це цілеспрямований процес здобування

знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання [Триус 2012а, с. 302]. Український науковець В. Биков виділяє такі різновиди дистанційного навчання: традиційне дистанційне навчання, коли взаємодія між учасниками ДН відбувається з затримкою в часі (асинхронно) та електронне дистанційне навчання, коли взаємодія між учасниками ДН відбувається як асинхронно, так і синхронно в часі, та покладається на використання сучасних ІКТ [Агапова 2004, с. 34].

Вітчизняні вчені Н. Осипова та Л. Петухова кваліфікують «дистанційне навчання» як електронне дистанційне навчання і дефініціюють його як «універсальну гуманістичну форму навчання, що ґрунтується на використанні широкого спектра традиційних, нових інформаційних і телекомунікаційних технологій і технічних засобів, які створюють для студента умови для вільного вибору освітніх дисциплін і діалогового обміну відомостями з викладачем» [Петухова 2010]. Тому надалі в нашій праці «дистанційне навчання» трактуємо як «електронне дистанційне навчання».

Отже, термін «змішане навчання» у межах нашого дослідження розуміємо як цілеспрямований процес взаємодії суб'єктів навчання, у якому поєднані традиційна та дистанційна моделі навчання, відбувається в аудиторії та поза її межами, у синхронному та асинхронному режимах, ґрунтується на широкому використанні ІКТ [Ark 2011]. На наш погляд, метою змішаного навчання є об'єднання переваг традиційного навчального середовища, де студенти й викладачі зможуть в зручних умовах здійснювати процес учіння та навчання; викладач тезово пояснює навчальний матеріал в аудиторії і зупиняється на тих моментах, які потребують додаткових коментарів і пояснень, усе інше студенти вивчають самостійно; проводяться як очні, так і онлайн консультації; студенти в аудиторії приділяють більше

часу відпрацюванню практичних навичок, а дистанційно займаються із застосуванням можливостей ІКТ.

Така організація навчання має ряд переваг: студенти самостійно можуть отримувати нові знання за допомогою електронних ресурсів у зручний для себе час, а на заняттях, спілкуючись із викладачем та одногрупниками, удосконалюватимуть нові вміння; студенти вибирають зручні для себе час і місце для навчання (гнучкість та доступність навчання); дозволяє врівноважити базові та додаткові знання студентів за рахунок самостійного вивчення пропонованих викладачем теоретичних матеріалів та виконання додаткових завдань, тобто відбувається процес організації самостійної когнітивної діяльності студентів; різноманітність у виборі форм організації навчання; організація групової навчальної діяльності: спільна робота над проектами, проведення дискусій, семінарів, організованих у вигляді електронних телеконференцій, форумів, тобто відбувається процес розвитку навичок онлайн-спілкування; стимулює вироблення у студентів навичок самоосвіти (формує відповідальне ставлення до навчання, планування часу, обирання темпу засвоєння навчального матеріалу тощо); ураховує індивідуальні особливості студентів у сприйманні та обробці навчального матеріалу; розширює коло студентів (збагачення можливостей заочного навчання й екстернату, залучення іноземних студентів, можливість навчання людей з обмеженими можливостями); використання сучасних програмних і технічних засобів, що робить навчання більш ефективним; використання нових інструментів та методів навчання, розбудова нових моделей навчання; дозволяє більш повно використовувати потенціал навчального матеріалу; підзвітність та прозорість результатів навчальної діяльності студентів (всі етапи навчально-пізнавальної діяльності студентів і оцінки їх результатів відображені на електронних носіях і доступні всім учасникам навчального процесу); значно скорочуються витрати на організацію освітнього процесу (економічна складова) [Avramchuk 2017, с. 53].

Незважаючи на незаперечні переваги змішаного навчання, існують проблеми його впровадження, які було узагальнено у праці Дженіфер Хофман, хоч авторка й навела шляхи їх розв'язання [Hofmann 2014]:

- технічні проблеми (“*Technology challenges*”) – забезпечення учасників навчального процесу технологіями, що означає покрокове впровадження технологій у навчальний процес (від простих до складних); опір бажанням використовувати технології тому, що це доступно;

- організаційні проблем (“*Organizational challenges*”) – подолання переконання, що змішане навчання не таке ефективне, як традиційне навчання в класі; управління та моніторинг успішністю студента;

- навчальні проблеми (“*Instructional/design challenges*”) – зважати на те, як вчити, а не що саме вчити (ретельне планування повинно визначити на яких етапах необхідна співпраця, а на яких робота в мережі чи співпраця в аудиторії); доставка навчального середовища для досягнення мети (необхідно ретельно визначити цілі з використанням таксономії Блума й тільки потім на цій основі визначати спосіб доставки); впровадження онлайн інтерактивних вправ (після 10-20 хв. перегляду відео, або участі у вебінарі студент повинен виконати вправи); забезпечення студента вимогами щодо оцінки діяльності в окремих завданнях і в курсі в цілому; забезпечення координації всіх елементів курсу, тобто в методичних вказівках повинні бути відповіді на типові запитання, контактна інформація, графік та порядок вивчення навчального матеріалу курсу [Ismail 2017, с.653].

Актуальним є питання й загальнонаукової та конкретнонаукової методології змішаного навчання. Основу її становлять такі наукові підходи:

- системний підхід, що розглядає змішане навчання як єдину, динамічну, ієрархічну та багаторівневу систему, яка складається з множини взаємопов'язаних елементів (мета, завдання, зміст, форми організації, методи, засоби, результати) і відносин між ними, та орієнтує на визначення навчання як цілеспрямованої творчої діяльності його суб'єктів;

- компетентнісний підхід, спрямований на формування й розвиток у студентів ключових компетентностей (ціннісно-сміслова, загальнокультурна, навчально-пізнавальна);
- інформаційна, комунікативна, соціально-трудова компетентність особистісного самовдосконалення;
- особистісний підхід передбачає процес саморозвитку здібностей, самовизначення, самореалізації, самоутвердження особистості як суб'єкта пізнання, що ґрунтується на виявленні його індивідуальних особливостей;
- діяльнісний підхід сприяє формуванню навчально-пізнавальної, комунікативної та самостійної діяльності майбутнього фахівця і спрямований на організацію діяльності суб'єкта навчання, у якій він був би активним у пізнанні, праці, спілкуванні, власному розвитку;
- ресурсний підхід, при якому організація змішаного навчання передбачає виявлення та врахування внутрішніх і зовнішніх ресурсів кожного студента та ефективне їх використання. Тим часом ресурс розглядається як сукупність наявних умов і засобів, необхідних для реалізації потенційних можливостей студента.

Утім усі зазначені переваги набувають актуальності за умови активного залучення інформаційних технологій, використання яких може впроваджуватися різними способами, відповідно до потреб конкретного заняття, у зв'язку з чим їх можна диференціювати так: застосування інформаційних технологій (як у фронтальній, так і в груповій роботі); використання електронних підручників, енциклопедій, словників, довідників, комп'ютерних навчальних програм тощо; використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації); створення власних занять (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки).

Окрім підручників, використання інформаційних технологій передбачає застосування різних комп'ютерних програм та курсів навчального призначення. Деякі навчальні курси пропонують вивчення іноземних мов із початку, інші - удосконалення набутого раніше рівня

володіння іноземною мовою. Слід зазначити, що головним завданням цілеспрямованого використання навчальних комп'ютерних програм є створення комп'ютерного навчального мовного середовища, завдяки якому забезпечується повне занурення учнів у середовище англійської мови, що сприяє розширенню й поглибленню комунікативної та соціокультурної компетенції учнів.

Аналіз наявних комп'ютерних навчальних програм дозволив розподілити їх на три групи: 1) програми, присвячені вивченню тих або тих розділів системи мови (головне завдання таких програм - введення й активізація мовних форм і структур); 2) програми, спрямовані на навчання видам мовної діяльності; 3) контролювальні програми, які забезпечують контроль за рівнем сформованості мовних і мовленнєвих навичок [Hofman 2018, с.73].

Серед комп'ютерних курсів і програм з англійської мови найбільше запитані користувачами "10000 Words", "Triple play plus in English", "English on holidays", "English Gold", "Hello, America!", "English for communication", «Професор Хігінс. Англійська без акценту», «Англійська. Базовий курс», «Англійська. Шлях до досконалості», "English Course", "English Platinum", "Oxford Platinum", "In & Around London", "Bridge to English", "Focus on Grammar" тощо. Здебільшого до будь-якої теми можна дібрати матеріал з однієї з наведених програм та застосувати його на занятті як допоміжний засіб навчання. Наприклад, програма "10000 Words" призначена для швидкого розширення словникового запасу учня та засвоєння ним англійськомовної лексики; навчальна програма «Професор Хігінс. Програма "Focus on Grammar"» призначена для вдосконалення граматичних навичок; програма "In & Around London" містить цікавий матеріал, тексти й ілюстрації, а також тестові завдання з країнознавства. Комп'ютерні навчальні програми мають багато переваг перед традиційними методами навчання, адже дозволяють тренувати різні види мовної та мовленнєвої діяльності й сполучити їх у різних комбінаціях [Helping 2017].

Усі наведені факти щодо інформаційно-комунікаційних технологій та їх втілення в навчальний процес як передумову успішного опанування іноземними мовами студентами мовних спеціальностей дозволяють висловити такі узагальнення: при проектуванні професійної підготовки фахівця філологічного іншомовного напрямку підготовки неабиякого значення набуває компетентнісний підхід, який вимагає покласти в основу розробки освітніх стандартів характеристики, що відображають якісні результати освітнього процесу в термінах професійних компетентностей; реалізація компетентнісного підходу при вивченні комп'ютерних дисциплін в університеті забезпечить виконання визначальної мети педагогічної філологічної освіти – підготовку кваліфікованих фахівців-філологів з іноземної мови відповідного рівня; загальна структура та класифікація компетентностей майбутнього фахівця педагогічного профілю, що здобув вищу освіту, складається з загальних компетентностей (навчально-пізнавальні, соціально-економічні, суспільно-культурні, інформаційно-комунікаційна компетентність, комунікативні компетентності або ІКТ-компетентності) та професійноспеціалізованих компетентностей (загальнопрофесійні, предметноорієнтовані, або профільно-орієнтовані компетентності, технологічні; професійно-практичні компетентності); вивчення комп'ютерних дисциплін сприяє формуванню у студентів ІКТ-компетентності, дає не тільки предметні знання, а й навчає методом наукового керування, які знаходять все більше застосування в різних сферах діяльності людини; врахування основних дидактичних умов формування ІКТ-компетенції фахівця та доведення до студентів основних вимог щодо рівня ІКТ-компетенції дозволяє ефективно організувати навчальний процес із вивчення професійних дисципліни [Пыхова].

На завершення зауважимо, що більшість науковців дотримуються думки про те, що використання засобів ІКТ сприяє підвищенню ефективності навчання за умов правильного вибору педагогами всіх компонентів педагогічного процесу (мети, змісту, форм, методів і засобів), що

відповідають технічним можливостям наявних засобів ІКТ та комплексному використанню в навчальному процесі різних можливостей цих засобів.

Отже, останні досягнення в галузі високих технологій відкривають перед вчителями іноземної мови широкі можливості для подальшого вдосконалення навчального процесу та підвищення якості отриманих знань. Використання комп'ютерних технологій у мовній освіті – це один із перспективних напрямків інформатизації навчального процесу. Унікальні властивості мультимедійних програм дозволяють вирішити головне завдання мовної освіти – формувати у вихованців стійкі комунікативні компетенції під ефективним керівництвом досвідченого вчителя, але при цьому учні самостійно працюють і докладають зусилля, аби опанувати іноземні мови.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ 2-4 КУРСІВ

2.1 Переваги застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання студентів мовних спеціальностей 2-4 курсів

Проблема іншомовленнєвої професійної підготовки майбутнього фахівця з іноземної мови, зокрема англійської, передбачає формування в нього інформаційно-комунікаційної компетенції. Коли студент відчуває реальну можливість використати здобуті знання з іноземної мови в конкретних професійних та життєвих ситуаціях, його мотивація значно зростає.

Організація навчального процесу з дисципліни «Практичний курс іноземної мови (англійської)» для студентів бакалаврату мовного вишу вже на початковому етапі передбачає свою навчальну специфіку, реалізовану в такому: 1) суттєвий обсяг самостійної роботи; 2) зміна системи контролю та його характеру; 3) комплексна подача матеріалу; 4) спеціалізація у вивченні іноземній мові. Усі ці умови тісно пов'язані з процесом адаптації випускників шкіл до реалій вищої школи, педагогічною основою якої є розгортання змісту навчання. У межах нашого дослідження буде зосереджено увагу на здобувачах вищої освіти бакалавра 2 – 4 курсів освітньо-професійної програми «Мова і література (англійська)» та «Середня освіта (англійська мова)», зміст навчання яких полягає у структуруванні навчального матеріалу: використання вправ різних типів, спрямованих на формування навичок та умінь читання спеціальної літератури, розвиток комунікативної вправності.

У сучасних навчальних програмах вищих навчальних закладів значну кількість годин відведено на самостійну та індивідуальну роботу студентів, покликану розвинути самостійність, творчість та креативність мислення. У нашому дослідженні ми спираємося на навчальні програми Запорізького національного університету, розроблені до курсів «Методика викладання іноземної мови», яку студенти вивчають на 3 курсі бакалаврату [Каніболоцька 2020а; Ружин 2018; Надточій 2018] (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз розподілу навчальних годин із курсу
«Методика викладання іноземної мови»

№ курсу	Аудиторна робота		Самостійна та індивідуальна робота		Всього	
	кількість годин	%	кількість годин	%	кількість годин	%
2	32	33	66	67	98	100
3	48	44	60	56	108	100

Отже, у студентів 2-4 курсів на самостійну та індивідуальну роботу відведено 71% та 51 % відсоток навчання, що дає підстави для удосконалення та ефективної організації процесу формування ІКТ-компетентності студентів (майбутніх вчителів ІМ). У цьому плані може бути актуальним і розгляд дисципліни «Практичний курс іноземної мови (англійської)» як такої, під час оволодіння якою студенти спроможні набути та вдосконалити свої навички володіння ІКТ. Адже ця дисципліна є фундаментальною та обов'язковою для студентів 2-4 курсів (Таблиця 2.2), а рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції є неодмінною складовою ІКТ-компетенції студентів.

Таблиця 2.2

Аналіз розподілу навчальних годин із курсу «Іноземна мова»
(англійська, іспанська, французька, німецька)

№ курсу	Аудиторна робота		Самостійна та індивідуальна робота		Всього	
	кількість годин	%	кількість годин	%	кількість годин	%
2	302	53	235	47	537	100
3	330	54	278	46	608	100
4	302	59	278	31	580	100

Навчальна мета цієї дисципліни – формування іншомовної комунікативної компетенції, яка передбачає лінгвістичну, соціолінгвістичну, прагматичну та функціональну компетенції, що дозволить поєднати спеціальні знання, навички й уміння для професійного іншомовного усного та писемного мовлення, підвищення ефективності міжкультурної комунікації у професійній сфері. Прикінцева мета навчання – не тільки підготувати осіб зі знаннями іноземної мови, але й сформувати у студентів такі аспекти іншомовної комунікативної компетенції: лінгвістична (навички та уміння аудіювання, читання, говоріння письма та перекладу); соціокультурний; інтерактивний. Не варто недооцінювати синергію професійної та методичної підготовки студентів, оскільки вважаємо, що тільки у паралелізмі виучуваних тем, спорідненості методологічних підходів, однаковості вимог відбувається удосконалення та поглиблення навичок студентів і виробляються стійкі знання й уміння, які сприяють формуванню педагогічної компетентності студентів, і в подальшому майстерності вчителів.

А використання технології дистанційного навчання (під час якого і відбувається індивідуальне та самостійне опанування дисциплінами) в іншомовному освітньому процесі при опануванні профільними дисциплінами є як ніколи актуальним. Про це свідчить непідробний інтерес сучасних

українських дослідників (В. Биков, Ю. Богачков, Н. Жевакіна, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, О. Рибалко та ін.) до тих тем, які так чи так стосуються теоретико-методологічних засад дистанційної освіти (зокрема, мети, завдань, принципи, моделей дистанційної освіти), технології розроблення дистанційного курсу, різних дистанційних програм з конкретних навчальних дисциплін тощо.

Натепер усе більше педагогів-практиків і науковців схиляються до думки, що технології дистанційного навчання – неодмінне педагогічне майбутнє. Наприклад, український учений Х. Алієв пояснює переваги застосування технології дистанційного навчання тим, що, по-перше, остання більш гнучка: вона спрямована на тих, хто навчається, створює для студента найзручніші умови для оволодіння навчальною інформацією в будь-який час; по-друге, таке навчання потребує значно меншого використання коштів; по-третє, у дистанційному навчанні змінюється роль викладача: він перетворюється на помічника, наставника, його монолог видозмінюється на діалог двох колег, один із яких більш досвідчений; по-четверте, процес набуття знань у дистанційному навчанні – це самостійна робота студентів, яка відіграє чи не найважливішу роль у навчальному процесі [Алієв 2017, с. 36].

Опрацювання науково-педагогічної літератури з питань ІКТ засвідчило, що науковці (А. Андрєєва, І. Бацуровської, В. Бикова, В. Кухаренка, Н. Морзе, Е. Полата, Б. Шуневича та ін.) здебільшого суголосні, що інформаційна компетентність передбачає не лише уміння користуватися комп'ютером, а загалом уміння застосування інформаційно-комунікаційні технології для задоволення своїх особистісних і професійних цілей, наприклад застосування ІКТ для організації дистанційного навчання. Неоціненним, на їхню думку, є внесок ІКТ у галузь іншомовної дистанційної освіти. Викладання іноземної мови відрізняється від викладання інших дисциплін тим, що головним завданням викладача має бути розвиток комунікативних умінь паралельно з отриманням мовних і культурних знань.

Для розвитку комунікативних умінь, окрім тренування, необхідним є контакт з оточенням, у якому мова вживається. Звідси головним мотивом для використання технологій на заняттях з іноземної мови було і є «введення» студента до мовного середовища, демонстрація того, як мова використовується її носіями в реальних ситуаціях спілкування. Як наслідок, різні технології, які втілюються в продуктах, що створюються для використання в Інтернеті або в спеціально обладнаних мовних лабораторіях, мають на меті презентацію автентичних текстів будь-якого типу.

Переконливим прикладом застосування елементів дистанційного навчання під час викладання того чи того курсу є розміщення навчального матеріалу на платформі *Moodle*. У середовищі *Moodle* слухачі отримують: 1) доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування; 2) засоби для групової роботи (Вікі, форум, чат, семінар, вебінар); 3) можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу слухачем; 4) можливість перегляду результатів проходження тесту; 5) можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат; 6) можливість завантаження файлів із виконаними завданнями; 7) можливість використання нагадувань про події в курсі тощо.

Викладачам у середовищі *Moodle* надається переваги й можливості: 1) використання інструментів для розроблення авторських дистанційних курсів; 2) розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео-, аудіо- та презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни; 3) додавання різних елементів курсу; 4) проведення швидкої модифікації навчальних матеріалів; 5) використання різних типів тестів; 6) автоматичного формування тестів; 7) автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження слухачами курсу та звітів щодо

проходження студентами тестів; 8) додавання різних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання [Биков 2007].

Однаково важливу роль відіграють технології й у тренуванні студентів за допомогою різних продуктів *CALL* (*Computer-assisted language learning* – прискорене вивчення мови за допомогою комп'ютера). Багато програм нового покоління використовуються у вишах або у вигляді CD, або певного програмного забезпечення, спеціально розробленого для використання в локальній мережі. Таке програмне забезпечення використовується для особистого тренування й передбачає різного типу мовні вправи (здебільшого закритого); тексти на розуміння усного й писемного мовлення; вправи на розвиток словника та узагальнення граматичних правил; завдання на породження писемного мовлення на основі певного мультимедійного матеріалу; завдання на розвиток усного мовлення; можливість запису свого мовлення з метою контролю рівня сформованості вимовних навичок.

Багато з цих продуктів супроводжуються системою оцінювання. Також існують і такі, що розроблені спеціально для оцінювання, наприклад, тест для отримання сертифіката щодо володіння іноземною мовою. Отже, використання ІКТ забезпечує студентам широкі можливості щодо комунікації, співпраці, обміну інформацією та досвідом, контакту з культурою країни, мова якої вивчається.

2.2 Обґрунтування методики формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів

Одним із пріоритетів державної політики України є розбудова інформаційного суспільства. Концепцію формування та розвитку інформаційного суспільства й упровадження новітніх інформаційно-

комунікаційних технологій (ІКТ) у всі сфери життєдіяльності, зокрема в систему освіти [Про освіту], затверджено Розпорядженням Кабінету міністрів України «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 р. (№ 386-р) [Стратегія розвитку інформаційного суспільства], реалізація якої розрахована до 2020 року. Тому завданням системи вищої освіти України є підготовка освіченої, творчої, конкурентоспроможної на сучасному ринку праці особистості. З метою узгодження цих завдань з рівнем сформованості ІКТ-компетентності було розроблено низку дослідних заходів, а саме:

I етап (пошуково-аналітичний) – розроблення діагностичного апарату дослідження, створення організаційної моделі підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ (грудень 2019 р.);

II етап (емпіричний) – проведення анкетування студентів та вхідного констатувального зрізу (квітень 2020 р.);

III етап (формульовано-розвивальний) – організація змішаного навчання, упровадження розробленої організаційної моделі, перевірка ефективності запропонованої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності, до складу якої входить ІКК студентів 2-4 курсів, проведення контрольного зрізу (жовтень – листопад 2020 р.).

З метою підвищення рівня сформованості ІКТ-компетентність в межах професійної компетентності вчителя ІМ була розроблена організаційна модель, яка може бути використана як компонент загальної системи професійної підготовки майбутніх вчителів ІМ, зокрема англійської. Розроблена організаційна модель, реалізувалася згідно з рівнями ЮНЕСКО (інформаційно-технологічна грамотність, поглиблення знань, створення знань) відповідно до напрямів діяльності: розуміння ролі ІКТ в освіті та їх використання, ІКТ й навчальна та організаційно-методична діяльність, формування кваліфікації майбутніх вчителів іноземної мови. Інструменти вимірювання показників ІКТ-компетентності вчителів ІМ диференціюються за рівнями ЮНЕСКО. Інструментами оцінювання й самооцінювання ІКТ-

компетенції вчителів ІМ були: анкетування, тестування вчителів, розроблення індивідуальних освітніх маршрутів для формування ІКТ-компетентності, експертиза е-портфоліо, експертиза освітніх електронних ресурсів (електронних уроків, блогів, сайтів, дистанційних курсів, репозиторіїв, медіатек). В основу моделі було покладено систему змішаного навчання, згідно з якою учасник навчання засвоює одну частину матеріалу онлайн, частково самостійно керуючи своїм часом, місцем, шляхом і темпом навчання, а іншу частину матеріалу вивчає в режимі офлайн. Водночас усі активності впродовж вивчення логічно пов'язані між собою і, як результат, слухач отримує цілісний навчальний досвід. Ця система має певні переваги для організації та впровадження професійної підготовки майбутнього вчителя ІМ. Акцентуємо на різних сучасних формах навчання у вищій школі (Додаток В).

Змішане навчання, орієнтоване на особистісні запити студентів, формує в них навички самостійного навчання та самоконтролю. Саме такого типу навчання надає студентам нові можливості з вивчення дисциплін, адже можна не тільки на занятті в аудиторії, але й у будь-який час та в будь-якому місці ознайомитися з необхідним навчальним матеріалом у режимі онлайн; пройти тестування з метою перевірки своїх знань з теми в режимі онлайн, у такий спосіб підготуватися до контрольної або самостійної в аудиторії; переглянути додаткові джерела з теми онлайн, які надає викладач та ін.

Загальновідомо, що процес навчання та формування ІКТ-компетенції враховує ряд загальнодидактичних принципів [Stavytska 2017, с.124]. Успішність та ефективність реалізації процесу змішаного навчання у ВНЗ забезпечується дотриманням таких визначальних та специфічних дидактичних принципів: свідомості, активності та самостійності, міцності, наочності, системності й послідовності, стимулювання й мотивації, орієнтації на конкретних студентів, урахування індивідуальних особливостей студентів, інтерактивності, адаптивності, мобільності, гуманістичності, гнучкості, відповідності технологіям навчання, відкритості навчального процесу

[Klymenko 2017, с.90]. Деталізуємо кожен з них, покладаючись на визначальний тип змішаного навчання. Принцип *свідомості* передбачає, що реалізація системи змішаного навчання спирається на свідоме ставлення студентів до вивчення навчального матеріалу. Безперечно, знання передати не можна, але вони стають надбанням студентів у результаті їхньої самостійної свідомої діяльності.

Принцип *активності та самостійності* в навчанні передбачає опанування процесом оволодіння знаннями як результатом активної самостійної пізнавальної діяльності студентів. Принцип *міцності засвоєння знань* забезпечується можливостями, що надає змішане навчання: студент може повернутися до будь-якого етапу вивчення навчального матеріалу, щоб опрацювати найбільш складні для нього моменти. Принцип *наочності* у змішаному навчанні передбачає зображувальні та схематичні види наочності, які можуть бути представлені в друкованому або електронному вигляді. Принцип *системності й послідовності* у змішаному навчанні означає, що пізнання навчального матеріалу студентами можливе лише у певній системі, а також у послідовному засвоєнні знань, формуванні вмінь та навичок. Принцип *стимулювання й мотивації позитивного ставлення* студентів у змішаному навчанні до учіння [Петухова 2007, с.93].

Принцип *орієнтації на конкретних студентів* (в умовах вищого професійного навчання необхідно брати до уваги індивідуально-психологічні особливості студентів, а також враховувати сферу їх подальшої професійної діяльності). Принцип *урахування індивідуальних особливостей* студентів – це пристосування системи навчання до індивідуальних особливостей студента, він надає їм можливість керувати своєю навчальною діяльністю та вибирати індивідуальний темп роботи над навчальним матеріалом. Принцип *інтерактивності* відображає комунікативну взаємодію викладачів зі студентами, студентів між собою та передбачає використання традиційних і комп'ютерно-орієнтованих засобів спілкування.

Принцип *адаптивності* припускає пристосування процесу змішаного навчання до пізнавальних особливостей кожного студента, дозволяючи досягти оптимального рівня інтелектуального розвитку та реалізувати індивідуальні потреби й можливості [Пометун 2015, с. 66]. Принцип *мобільності* навчання надає можливість студенту доповнити свою навчальну програму освітніми послугами інших ВНЗ у випадку відсутності таких у ВНЗ, де він навчається. Принцип *гуманістичності* навчання полягає у спрямуванні навчання до людини, створенні для студента у ВНЗ максимально сприятливих та зручних умов для засвоєння обраної професії, розвитку його інтелектуальних та моральних якостей, творчої індивідуальності тощо.

Принцип *відповідності технологіям навчання* дозволяє використовувати традиційні та комп'ютерно-орієнтовані форми організації, методи, засоби навчання. Принцип *гнучкості* навчання: засвоєння навчального матеріалу студент здійснює у зручній для нього час, будь-якому місці, потрібному темпі. Принцип *відкритості* навчального процесу заснований на взаємодії студентів з навчальним матеріалом та віддаленими студентами, розвиває в них уміння дистанційної навчальної діяльності, які необхідні у сучасному інформаційному суспільстві [Полат 2007, с. 178].

Формами організації змішаного навчання у ВНЗ можуть бути: традиційні форми організації навчання: лекції, семінари, колоквіуми, практичні заняття, самостійні та лабораторні роботи тощо; комп'ютерно-орієнтовані форми організації навчання: аудіо- та відеолекції, вебінари, індивідуальні та групові онлайн проекти, консультації з використанням ІКТ тощо.

При визначенні методичних засад змішаного навчання необхідно згадати й засоби навчання. Вони поділяються на традиційні засоби (підручник, посібник, зошити, роздавальні матеріали, лабораторне обладнання, технічні засоби навчання тощо) та комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання (електронні підручники та зошити, аудіо- та відеоматеріали,

CD-диски, програмне забезпечення для контролю рівня знань, інформаційно-пошукові та довідкові системи, анімації та симуляції тощо).

Класична структура методичної системи навчання включає цілі, зміст, форми організації, методи та засоби навчання. Одним із визначальних компонентів цієї системи є ціль – це ідеальне мисленнєве передбачення кінцевих результатів навчання, те, до чого прагнуть педагог і студент [Иващенко 2012]. Виділяють три головні групи взаємопов'язаних цілей: 1) освітня – формування у студентів наукових знань, спеціальних й загальнонавчальних умінь і навичок; 2) розвивальна – розвиток мовлення, мислення, пам'яті, творчих здібностей, рухової та сенсорних систем; 3) виховна – формування світогляду, моралі, естетичної культури тощо [Жалдак 2009].

Зміст змішаного навчання враховує можливості ВНЗ і визначений структурою, змістом та обсягом навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує студенту можливість здобуття вищої освіти та певної кваліфікації. Вітчизняні ВНЗ переважно використовують змішане навчання на рівні окремих дисциплін на основі різних систем управління навчанням (Moodle, Canvas тощо) [Триус 2012 б].

Варіантами реалізації змішаного навчання у ВНЗ можуть бути моделі, запропоновані К. Крістенсенем [Крістенсен 2019, с. 178], які відрізняються домінуванням одного з трьох компонентів: традиційною особистою взаємодією учасників навчального процесу; інтерактивною взаємодією за допомогою ІКТ та електронних інформаційно-освітніх онлайн ресурсів; самоосвітою:

1. *Ротаційна модель* (“Rotation Model”) – почергова зміна форм навчання, коли взаємодіють викладач та студент (або група студентів) без залучення ІКТ, та навчання, при якому взаємодія між суб'єктами відбувається за допомогою ІКТ. Такий тип поділяється на модель ротації між станціями (“Station Rotation Model”) або модель ротації в межах класу (“In-Class Rotation Model”), модель ротації між лабораторіями (“Lab Rotation

Model”), модель «перевернутого» класу (“Flipped Classroom Model”), модель індивідуальної ротації (“Individual Rotation Model”).

2. *Гнучка модель* (“Flex Model”) передбачає, що в основу навчального процесу покладено дистанційне навчання.

3. *Особистісно-орієнтована модель* (“Self-Blend Model or A La Carte Model”) дає можливість студентам традиційні заняття доповнювати проходженням додаткових електронних курсів із тем у режимі онлайн.

4. *Модель збагаченого віртуального середовища* (“Enriched Virtual Model”). Ця модель передбачає, що студенти засвоюють більшу частину навчальної програми за допомогою електронних курсів, при цьому консультації з викладачем можуть відбуватися як очно, так і в онлайн режимі [Roman 2020, с.60].

Наша організаційна модель формування ІКТ-компетентності майбутнього вчителя ІМ передбачала такі 3 етапи за методикою змішаного навчання: дистанційне навчання з вивчення теоретичного матеріалу (перший етап), засвоєння практичних аспектів у формі очних занять (другий етап), виконання випускової роботи (Рисунок 2.1).

Навчання на першому етапі було визначене й характеризувалося такими типами:

- електронне навчання (*e-learning*) із залученням Інтернет-технологій, електронних бібліотек, навчально-методичних мультимедійних матеріалів, віртуальних бібліотек і практикумів [E-learning в мире];

- мобільне навчання (*m-learning*) дозволяло передавати інформацію на мобільні пристрої з використанням WAP / GPRS із метою забезпечення мобільності, гнучкості, доступності й персоніфікації [E-learning в мире];

- всепроникне навчання (*u-learning*) втілювалося в ідеї неперервного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних засобів у всіх сферах життя суспільства [Кухаренко 2015];

- перевернуте навчання (*flipped learning*) передбачало форму активного навчання, що давало можливість «перевернути» традиційне навчання

(слухачі поза аудиторією переглядали відповідні навчальні матеріали, що обговорювалися на наступному занятті, самостійно вивчали теоретичний матеріал, а в аудиторії здійснювали його обговорення, виконували практичні завдання) [Moebs 2016];

- змішане навчання (*blended learning*), коли слухачі отримували знання як очно, так і самостійно онлайн, створювали комфортне середовище та системи комунікації [Bickerton 2015].

Рисунок 2.1 Організаційна модель навчання майбутніх учителів ІМ з метою підвищення рівня ІКТ-компетентності

У нашому дослідженні було апробовано модель змішаного навчання N. Baharun та A. Porter [Moebs 2016] для майбутніх вчителів ІМ (студенти 2-

4 курсів мовних спеціальностей). Узята за основу вказана модель була доповнена з урахуванням українських реалій й передбачала таку навчальну систему: схема занять та завдань (модель-схема “*Online Driver*”), яка передбачала засвоєння більшої частини навчальної програми за допомогою електронних ресурсів інформаційно-освітнього середовища; аудиторні зустрічі з викладачем носили періодичний характер (обов’язковими є процедури онлайн консультацій та аудиторних екзаменів або презентацій проектів) [Maral 2012].

Модель-схема “*Online Driver*” була забезпечена таким комплексом завдань, які сприяли максимально ефективному навчанню:

- *Online-Workshop 1* було реалізовано шляхом ІКТ на уроках іноземної мови. Засоби: “PowerPoint Presentation”, платформа “Google Disk”. Завдання: переглянути матеріал; визначити +/- використання ІКТ на уроках іноземної мови (з прикладами відповідно до навчальної діяльності в університеті);

- *Online-Workshop 2*. Класифікація ІКТ: види, типи та функції (платформа “Google Disk”). Завдання: укласти *mind map* з ІКТ, які використовуються на уроці ІМ (покладаючись на власний досвід); додати приклади ІКТ, які не представлені у презентації, укласти рекомендації щодо їх використання;

- робота з англійськомовними додатками *LinguaLeo*, *ED Words*, *Words*, *Easy ten*, *Memrise* (платформи “Google Play”, “App Store”). Завдання: завантажити додаток; активізувати його для учнів (індивідуально/фронтально); розробити комплекс завдань, враховуючи навчальну програму й можливості додатка; підготовувати порівняльну статистику ефективності навчальних мобільних додатків;

- робота з англійськомовними додатками *Anki*, *FluentU*, *Hallo Talk*, *English Grammar Test*, *Urban Dictionary* (платформи “Google Play”, “App Store”). Завдання: завантажити додаток; активізувати його (індивідуально/фронтально); розробити комплекс завдань, враховуючи навчальну програму і можливості додатка; підготовувати порівняльну

статистику ефективності навчальний мобільних додатків; підготувати відеозвіт про можливості використання додатка учнями на уроках іноземної мови;

- робота з додатком *Kahoot, Plickers, Survey Monkey* (платформи “Google Play”, “App Store”). Завдання: завантажити додаток; активізувати його для учнів (індивідуально/фронтально); розробити комплекс завдань, враховуючи навчальну програму і можливості додатка; залучити додаток до творчих проектних завдань учнів. Провести опитування серед учнів про актуальні додатки для них;

- майстер-класи – усі учасники запропонованої моделі були залучені до проведення учителями ІМ майстер-класів (27.10.2020), а прикінцевий семінар-обговорення було проведено на факультеті іноземної філології ЗНУ, де спікерами були викладачі факультету. Наводимо приклади тематики секцій: *«Впровадження методики CLIL у процес навчання теоретичних дисциплін»* (представлено особистий досвід доповідача щодо запровадження й застосування елементів CLIL у процесі викладання курсу «Вступ до мовознавства» студентам); *«Онлайн інструменти для навчання англійської мови як іноземної: інтерактивні дошки, інструменти опитування, оцінювання та зворотного зв'язку»* (семінар присвячено питанням викладання англійської мови з використанням інтерактивних дошок та популярних систем зворотного зв'язку; учасники отримали навички дистанційної роботи для оптимізації проведення занять); *«Онлайн інструменти для навчання англійської мови як іноземної: інтерактивні дошки, інструменти опитування, оцінювання та зворотного зв'язку»* (семінар присвячено питанням викладання англійської мови з використанням інтерактивних дошок та популярних систем зворотного зв'язку; учасники виробили навички дистанційної роботи для оптимізації проведення занять).

Під час реалізації цього навчального комплексу студенти брали участь у дистанційному навчанні, фіксували якість та результати онлайн навчання в

електронному щоденнику, який було розроблено й розміщено на платформі “Google Forms”.

Після першого етапу змішаного навчання (модель-схема *Online-Driver*), для вчителів було організовано другий етап – цикл аудиторних майстер-класів (практикумів) на базі Запорізького національного університету (ЗНУ) (грудень 2019). Зміст практикумів повністю відображав зміст онлайн навчання та давав можливість майбутнім вчителям ІМ не лише отримати знання з метою підвищення рівня ІКТ-компетенції, але й активно використовувати здобуті знання у практичній діяльності. Усі отримані результати навчання та власні розробки внесено до е-портфолію майбутніх вчителів ІМ.

На завершальному (третьому) етапі організаційної моделі змішаного навчання майбутніх вчителів ІМ з метою формування професійної компетенції та підвищення рівня ІКТ-компетентності всі учасники репрезентували власні проекти з використанням ІКТ. Після закінчення програми майбутні вчителі ІМ (студенти 2-4 курсів) та спікери провели опитування й визначили напрями та пріоритети для подальшого професійного росту.

Після нашого узагальнення матеріалу виявилось, що при реалізації моделей змішаного навчання більш ефективним виявляється [Зубов 2014]: набуття професійних компетенцій, а саме ІКТ-компетентності; підвищення ефективності педагогічної діяльності з метою досягнення нових освітніх результатів; використання нових видів контролю та комунікації в педагогічному процесі; підвищення мотивації пізнавальної діяльності студентів; можливість організувати якісну роботу з високомотивованими студентами. Можна з упевненістю сказати, що реалізація технології змішаного навчання впливає на всі компоненти навчального процесу: форми й методи навчання; активізацію, інтенсифікацію та ефективність процесу навчання (когнітивний); формування мотивації до навчання, професійно значущих якостей (особистісно-ціннісний). Із цього приводу педагог

М. Жалдак зауважує: «педагогічно виважене поєднання традиційних та комп'ютерно-орієнтованих методів, засобів та форм організації навчання забезпечує ефективне функціонування методичної системи навчання» [Жалдак 2009, с. 56]. Розбудова й удосконалення навчального процесу на основі змішаного навчання свідчить про те, що воно є оптимальним шляхом для ефективної передачі знань та максимально сприяє підвищенню якості підготовки студентів.

2.3 Апробація ефективності методики формування інформаційно-комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів

Розроблення методики формування ІКТ-компетенції студентів 2-4 курсів передбачало експериментальну перевірку її ефективності відповідно до вимог, які ставляться до експерименту в методичній, педагогічній і психологічній літературі [Азіатцева 2016, с. 179]. Дослідне навчання ґрунтується на провадженні навчання за запропонованою методикою. Воно дає сумарні показники, які, проте, характеризуються достатньою надійністю через те, що дослідження тривало значний час і здійснювалося як певна модель опанування відібраних тем.

Експеримент проводився в умовах утрадиційненого навчального процесу на 3-4 курсах факультету іноземної філології ЗНУ у 2019-2020 рр. В експериментальному навчанні брали участь групи студентів, які опановували курс «Методики викладання іноземної мови», а також студенти, які готувалися до проходження виробничої педагогічної практики, або вже пройшли практику в навчальних закладах м. Запоріжжя та Запорізької області. Навчання здійснювалося згідно з розробленою моделлю. Загалом в експериментальному навчанні взяли участь 96 студентів і воно сумарно призначало 18 годин на кожену групу, із яких 10 відводилося на власне

навчання та 8 – на тестування. До експерименту було залучено студентів освітніх програм «Середня освіта (англійська мова)» (2-3 курс); «Мова і література (англійська, французька, німецька, іспанська)».

За умовами та методикою проведення експеримент був навчальним, природнім, відкритим, вертикально-горизонтальним і складався з двох етапів. Вертикальний характер експерименту уможливив висновок про загальну ефективність розробленої методики формування ІКТ-компетенції при вивченні ІМ студентами-філологами. Горизонтальний характер експерименту полягав у порівнянні двох моделей навчання ІМ. Беручи за основу теоретичні положення, розглянуті в перших двох розділах дослідження, ми сформулювали таку експериментальну гіпотезу: високого рівня сформованості ІКТ-компетентності при вивченні ІМ студентами-філологами у вищому навчальному закладі можна досягти при використанні змішаного навчання. Теоретичні положення розробленої методики, розглянуті в першому розділі, лягли в основу формулювання експерименту. Високий рівень сформованості ІКТ-компетенції студентів-філологів 2-4 курсів буде досягнене за умов змішаного навчання.

Основною метою експерименту була перевірка ефективності змішаного навчання при формуванні ІКТ-компетентності студентами-філологами у вищому навчальному закладі. Для реалізації експериментального навчання були визначені такі завдання: розробити матеріали для проведення двох етапів експериментального навчання й перевірки вихідного та досягнутого рівнів ІКТ-компетентності студентів; з'ясувати, наскільки вільно студенти філологічного профілю вміють користуватись ресурсами Інтернет; провести експериментальний зріз на початку кожного етапу експерименту, підрахувати та інтерпретувати його результати; провести експериментальне навчання ІМ студентам-філологам з використанням Інтернет-ресурсів на основі розробленої в дослідженні методики (організаційної моделі); провести експериментальний зріз в кінці кожного експерименту, підрахувати та інтерпретувати результати експериментального навчання; порівняти

ефективність двох варіантів навчання, зокрема традиційну методику формування професійної компетенції студентів мовних спеціальностей і змішаним навчанням формування ІКТ-компетентності; сформулювати висновки щодо ефективності розробленої методики навчання майбутніх вчителів ІМ.

Неварійованими умовами навчання в експериментальних і контрольних групах під час проведення експерименту були: склад експериментальних груп – однакові за кількістю учасників та приблизно однаковим рівнем володіння ІМ; час проведення експериментального навчання; тематика; мовний матеріал у групах; зміст констатувального та діагностично-аналітичного зрізів для груп; критерії оцінювання рівня сформованості професійних навичок та вмінь у всіх групах; один і той же експериментатор. Варійованою умовою експерименту було використання Інтернет-ресурсів для формування ІКТ-компетентності при навчанні студентів-філологів ІМ.

Експериментальна перевірка запропонованої методики формування ІКТ-компетентності студентів вищих мовних шкіл у процесі вивчення ІМ проводилась відповідно до вимог теорії експерименту та етапів експериментального дослідження (Додаток Г):

1) організація експерименту (підготовка експерименту): визначити вихідний рівень сформованості ІКТ-компетентності у студентів 2-4 курсів мовних спеціальностей;

2) проведення експерименту (дослідного навчання) на основі розробленої методики (організаційної моделі) формування ІКТ-компетентності у студентів 2-4 курсів мовних спеціальностей у процесі вивчення ІМ: проведення дослідного навчання; проведення анкетування; проведення діагностично-аналітичного зрізу;

3) опрацювання отриманих даних (математичне опрацювання даних; констатація та інтерпретація результатів експерименту; висновки).

У межах нашого дослідження було розроблено комплекс тестів з метою виявлення рівня сформованості англійськомовної соціокультурної

компетенції. Обрана форма контролю доведена експериментально й дає найбільш точні та адекватні дані, порівняно з іншими засобами контролю. Було складено 3 види тестів: 1) для визначення рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції студентів 2-4 курсів мовних спеціальностей (Додаток Д); 2) для визначення рівня сформованості ІКТ-компетенції студентів 2-4 курсів мовних спеціальностей – констатувальний зріз (Додатки Е, Ж); 3) для перевірки ефективності запропонованої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності – анкетування (Додатки Е, З, И); 4) для констатації рівня ефективності впровадженої методики формування ІКТ-компетентності у процесі вивчення ІМ із застосуванням інформаційних технологій – аналітичний зріз (Додаток Г). Кожен студент отримав картки з тестами та анкетами для опитування.

З метою перевірки ефективності розробленої організаційної моделі було проведено формувальний експеримент за стандартними етапами: 1 – констатувальний; 2 – формувальний; 3 – діагностико-аналітичний.

Власне процес експериментального навчання складався з таких етапів: 1) констатувальні зрізи, метою яких було визначення вихідного рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції та ІКТ-компетентності; 2) експериментального навчання за розробленою організаційною моделлю; 3) діагностико-аналітичні зрізи, метою яких було визначення рівня сформованості ІКТ-компетентності та іншомовної комунікативної компетенції після експериментального навчання.

За результатами тестування було встановлено, що студенти загалом мають досить високий рівень сформованості англійськомовної компетенції (констатувальний зріз – Додаток Д), а також рівень покращився після застосування запропонованої моделі навчання (діагностико-аналітичний зріз – Додатки Е, Ж, З, И). До експериментальних тестів увійшли завдання міжнародного тесту IELTS та його система оцінювання відповідно (високий 9-7; середній 6,5-5; низький 4,5-2). Результати представлено в таблиці 2.3.

Отже, можна зробити висновок, що у студентів 4 курсів рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції з іноземної мови є вищим, ніж у студентів 2 – 3 курсу, що природно пояснюється вищим на рік навчальним досвідом. Наведені показники дали чітке розумінні того, що рівень володіння іноземною мовою не є перешкодою для формування ІКТ-компетентності студентів 2-4 курсів у межах розробленої організаційної моделі навчання. Результати аналітичного зрізу дозволяють констатувати, що організаційна модель формування ІКТ-компетентності ефективна щодо фахового розвитку студентів і становлення їх як майбутніх спеціалістів.

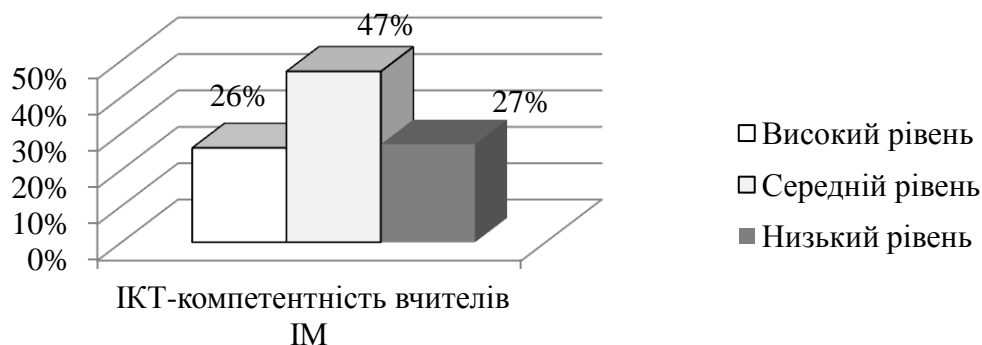
Таблиця 2.3

Результати констатувального (КЗ) та діагностико-аналітичного зрізів (ДЗ) за рівнем сформованості іншомовної комунікативної компетенції (англійська мова) засобами IELTS

Курс	Кількість студентів	Рівень						Якісний показник	
		Високий		Середній		Низький		КЗ	ДЗ
		КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ	КЗ	ДЗ		
2 курс	14	2	5	7	8	5	1	38%	56%
3 курс	37	9	12	18	22	10	3	25 %	41%
4 курс	45	8	11	28	30	9	4	33 %	39%

З огляду на те, що в процесі підготовки й проведення експерименту було апробовано розроблену авторську систему опитування, доцільно оприлюднити її деталі. Формувальний етап розпочато з діагностичної карти, мета якої – самооцінка ефективності ІКТ-діяльності вчителів ІМ (Додаток Е). Аналіз діагностичної карти оцінки/самооцінки готовності майбутніх вчителів ІМ до ІКТ-діяльності відбувався за шкалою: високий рівень (150-216 балів), середній рівень (100-149 балів), низький рівень (10-99 балів) (Рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 Результати визначення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ за результатами діагностичної карти (констатувальний етап)

За підсумками аналізу діагностичної карти було виявлено, що домінуючим показником на констатувальному етапі є майбутні вчителі ІМ з середнім рівнем сформованості ІКТ-компетенції (47%) (Таблиця 2.4, Рисунок 2.3).

Таблиця 2.4

Аналіз рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ за даними діагностичної карти

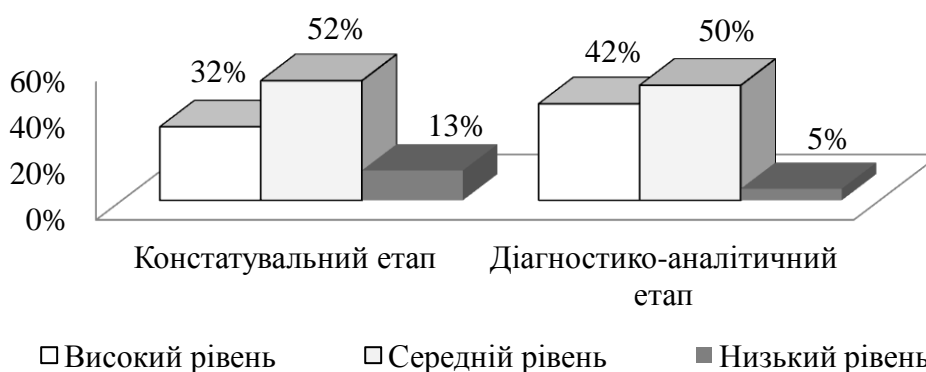
Назва етапу експерименту	Студенти (кількісний показник)	Показник рівня сформованості ІКТ-компетентності (кількісний показник %)					
		Високий рівень		Середній рівень		Низький рівень	
Констатувальний	96	31	32%	52	54%	13	14%
Діагностико-аналітичний	96	42	44%	50	51%	4	5%

Відповідно до проведеного аналізу фіксуємо зростання кількості майбутніх вчителів ІМ із високим рівнем сформованості ІКТ-компетентності (42%, збільшення на 11%), із середнім рівнем – 50% (зменшилося на 2%), але

відбувається суттєве скорочення низького рівня ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ – 4% (зменшення на 9%).

Рисунок 2.3 Результати визначення рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ за результатами заповнення діагностичної карти (діагностико-аналітичний етап)

Такі показники цілком промовисті щодо ефективності розробленої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ. До того ж ефективність представленої моделі дослідного навчання підтверджена відгуками студентів 2 – 4 курсів в анкетах (Додатки Е, Ж, З, И).

Анкетування також продемонструвало деякі цікаві факти, врахування яких допоможе скоригувати вивчення іноземних мов у виші. Виявлено, що студенти позитивно ставляться до роботи на платформі Moodle під час засвоєння відповідних дисциплін. Опитування здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Мова та література (англійська, німецька, французька, іспанська)» та «Середня освіта (англійська мова)» Запорізького національного університету щодо їх ставлення до роботи на платформі Moodle (Додаток Ж) дало дані про те, що 96 % студентів цілком задоволені таким видом співпраці з викладачами. При цьому головними перевагами застосування платформи було названо: постійний доступ до інформації,

можливість повернення до пройденого матеріалу, можливість здійснення самоконтролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції, можливість систематичних консультацій із викладачем. Серед рекомендацій, які пропонують студенти щодо удосконалення роботи платформи, назвемо: покращення якості аудіо- та відеоматеріалів; розміщення не лише контрольних, а й пробних тестів; застосування консультацій із викладачем у режимі відеозв'язку в чітко визначений час тощо.

Детальне опрацювання Додатку А та анкет виявило й такі аспекти:

1) щодо набору, редагування та форматування документів у текстовому процесорі (“Microsoft Word”) відсотковий показник виглядав так: володію досконало – 56% респондентів; володію впевнено – 37%; маю елементарні навички – 9%; не володію – 0%.

2) стосовно створення таблиць, діаграм, графіків, елементарних розрахунків у табличному процесорі (“Microsoft Excel”): володію досконало – 0%; володію впевнено – 11%; маю елементарні навички – 32%; не володію – 57%;

3) щодо створення та демонстрації презентацій (“Power Point”): володію досконало – 21%; володію впевнено – 41%; маю елементарні навички – 35%; не володію – 3%;

4) стосовно використання сервісів мережі Інтернет (електронної пошти, сервісів миттєвих повідомлень, форумів тощо), пошуку інформації в мережі: володію досконало – 52%; володію впевнено – 37%; маю елементарні навички – 11%; не володію – 0%;

5) щодо використання освітніх ресурсів Інтернету з викладання англійської мови, літератури, історії, культури: володію досконало – 21%; володію впевнено – 28%; маю елементарні навички – 19%; не володію – 32%;

6) стосовно роботи на платформі *Moodle*: володію досконало – 0%; володію впевнено – 5%; маю елементарні навички – 12%; не володію – 83%;

7) щодо використання програмних забезпечень для створення вправ (наприклад, “Hot Potatoes”, “Quandary” та інші) і програмних забезпечень для

створення веб-сторінок (наприклад, “Dreamweaver” або “Frontpage”) з метою розміщення навчального матеріалу в Інтернеті: володію досконало – 0%; володію впевнено – 0%; маю елементарні навички – 13%; не володію – 87%;

8) стосовно організації онлайн-занять за участю учителів, учнів, фахівців з методики навчання іноземної мови як іноземної: володію досконало – 0%; володію впевнено – 0%; маю елементарні навички – 3%; не володію – 97%;

9) щодо створення електронних посібників, підручників із іноземної мови та методики її викладання: володію досконало – 0%; володію впевнено – 0%; маю елементарні навички – 0%; не володію – 0%;

10) стосовно використання інформаційних технологій для оцінювання результатів навчання: володію досконало – 15%; володію впевнено – 27%; маю елементарні навички – 31%; не володію – 27%.

Ці промовисті результати переконують у тому, що найбільші труднощі в майбутніх педагогів викликають: робота в “Microsoft Excel”, робота на платформі *Moodle*, використання програмного забезпечення для створення вправ, веб-сторінок, організація спільних онлайн-занять із зарубіжними колегами, створення електронних посібників, підручників.

На основі аналізу галузевої літератури у нашому дослідженні було розроблено спеціальні анкети (Додатки 3, И), які передбачали визначення стану професійної підготовки майбутніх вчителів ІМ до використання ІКТ у професійній діяльності. Анкета (30 запитань) мала на меті виявити такі факти: ставлення майбутніх вчителів ІМ до професійної підготовки фахівців ІМ (запитання 4-7); навички самооцінки рівня сформованості ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ (питання 8 – 19); негативне враження майбутніх вчителів ІМ від рівня професійної підготовки майбутніх фахівців ІМ (питання 21, 22); доцільність ІКТ у професійній діяльності майбутнього вчителя ІМ (питання 25 – 27); сприйняття майбутніми вчителями ІМ системи професійної підготовки фахівців (питання 28, 29).

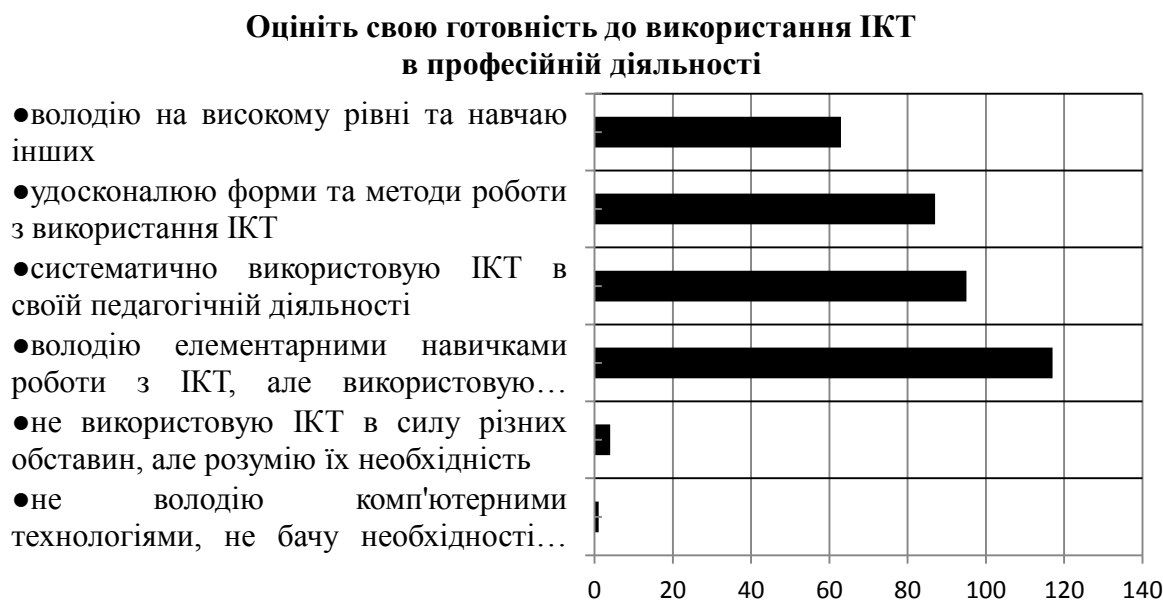
За результатами анкетування на констатувальному етапі експерименту було встановлено, що майбутні вчителі ІМ (55,8 %) частково задоволені фаховою підготовкою та розуміють і потребують підвищення рівня професійної компетенції, 16,3 % респондентів висловили думку про незадовільний стан підготовки майбутніх фахівців ІМ у спеціалізованих навчальних закладах. Відповідаючи на питання про доцільність вдосконалення системи професійної ІКТ-підготовки майбутніх вчителів ІМ у вищих навчальних закладах України, 68% респондентів підтримали необхідність кардинальних змін, але 17% студентів вагаються щодо необхідності реформування системи професійної підготовки. Усе це підтвердило недостатньо якісний стан професійної підготовки майбутнього вчителів ІМ.

Проведене анкетування на констатувальному етапі експерименту доводить актуальність представленою дослідження, а також розкриває значні перспективи для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх вчителів ІМ на базі вищих навчальних закладів України.

Після втілення розробленої організаційної моделі впровадження професійного навчання майбутніх вчителів ІМ з метою підвищення рівня ІКТ-компетентності, усім респондентам було запропоновано знову заповнити анкету. Мета анкетування – перевірити мотивацію й готовність майбутніх вчителів до активного використання ІКТ у професійній діяльності. Розглянемо приклади відповідей респондентів на деякі питання після формульованого етапу експерименту (Рисунок 2.4).

Важливим вважаємо визначення готовності майбутніх вчителів до активного використання ІКТ. Самооцінка майбутніх вчителів має досить позитивний характер, тому що 90 респондентів володіють елементарними навичками роботи з ІКТ, але використовують їх епізодично, 75 – підтримають активну позицію щодо використання ІКТ у професійній діяльності, 63 учасники дали високу оцінку професійній ІКТ-компетентності і навіть мають бажання та можливість навчати інших.

Рисунок 2.4 Самооцінка готовності майбутніх вчителів ІМ до використання ІКТ в професійній діяльності після формувального етапу експерименту

За результатами опитування всі респонденти підтримали думку про те, що ІКТ дозволяють економити час під час уроку (45 студентів), дозволяють збільшити глибину занурення в матеріал (87 студентів), підвищують ефективність уроку (95 студентів), дозволяють здійснювати індивідуальний підхід у навчанні (82 студенти). І тільки 8 студентів вважають, що ІКТ заважають педагогічній діяльності й відволікають учнів від уроку.

Завданням наступного етапу експерименту було проведення анкетування у вигляді опитування студентів 2-4 курсів (діагностична карта) та проходження діагностичного тесту *Digital Literacy* з метою з'ясування рівня сформованості ІКТ-компетентності. До діагностичної діяльності було залучено 96 студентів 2-4 курсів. З метою перевірки ефективності розробленої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності студентів 2-4 курсів у межах професійної підготовки було застосовано ідентичний дослідницький апарат: анкетування, діагностична карта та тестування *Digital Literacy* (див. Додатки Е, З, И) [Digital Literacy Test]. Опитування (карта,

анкета) проводилося на платформі “Google Forms”. Діагностична карта для визначення рівня сформованості ІКТ-компетентності студентів 2-4 курсів на констатувальному й діагностично-аналітичному етапах була однаковою. Карта складалася з трьох визначальних складників: змістовні компоненти, мотиваційні компоненти, організаційні компоненти. Учасники експерименту за шкалою 1-9 самостійно оцінювали рівень підготовки до ІКТ-діяльності.

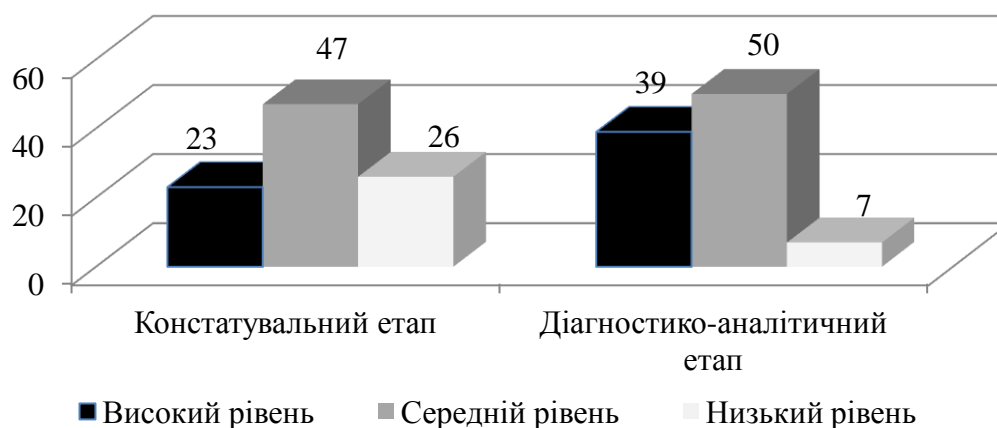
Загальна ІКТ-компетентність майбутніх вчителів ІМ (студентів 2-4 курсів) була перевірена засобами системи тестування сертифікованого тесту з курсу *Digital Literacy* [Digital Literacy Test]. Спеціалізований програмний продукт оцінює інформаційну підготовленість вчителів у процентному співвідношенні (від 0% до 100%), також обґрунтовується визначений програмою рівень і подаються рекомендації для подальшого саморозвитку (Таблиця 2.5, Рисунок 2.5).

Таблиця 2.5

Рівень загальної технологічної грамотності вчителів ІМ
на матеріалі тесту *Digital Literacy*

Назва етапу експерименту	Вчителі ІМ (кількісний показник)	Показник рівня технологічної грамотності вчителів ІМ на матеріалі тесту <i>Digital Literacy</i> (кількісний показник)		
		Високий рівень 85% - 100%	Середній рівень 50% - 84%	Низький рівень 20% - 49 %
Констатувальний	96	23	47	26
Діагностично-аналітичний	96	39	50	7

Рисунок 2.5 Рівень загальної технологічної грамотності майбутніх вчителів ІМ на матеріалі тесту Digital Literacy

До опису змісту рівнів сформованості ІКТ-компетентності увійшли такі навички.

- *Високий (предметно-орієнтовний)*: вибірково використовувати ІКТ-ресурси в професійній діяльності (текстові, графічні, обчислювальні, мультимедійні середовища, пошукові системи); мати повне уявлення про наявні медіаресурси та освітні ресурси в Інтернет для використання в освітньому процесі з предмета, уміти ними користуватися; уміти оцінювати істотні педагогічні властивості електронних освітніх продуктів, визначати педагогічну доцільність їх використання в навчальному процесі; уміти вибірково застосовувати в професійній діяльності різні моделі використання ІКТ у навчальному процесі залежно від реального оснащення закладу освіти; уміти використовувати в процесі викладання предмета інформаційно-комунікаційні технології та цифрове обладнання; застосовувати на практиці технології мережі для участі в мережевих педагогічних спільнотах; уміти технічно унаочнювати свій педагогічний досвід засобами ІКТ.

- *Середній (базовий)*: наявність загальних уявлень у сфері ІКТ; існування уявлень про електронний освітній ресурс; володіння інтерфейсом операційної системи; факт загальних уявлень у сфері мультимедіа; володіння

технікою підготовки графічних ілюстрацій на основі растрової графіки; володіння навичками користувача офісних технологій у контексті підготовки дидактичних засобів з предметної галузі та робочих документів; володіння базовими Інтернет-сервісами й технологіями; володіння основами технології побудови web-сайтів.

- *Низький (мінімальний)*: уміння застосовувати комп'ютер і периферійне устаткування; уміння застосовувати прикладне програмне забезпечення та графічний інтерфейс на рівні користувача, уміння застосовувати комунікаційні засоби (електронна пошта, Інтернет) на рівні користувача; уявлення про правові та етичні норми роботи з інформацією; уміння застосовувати санітарні норми та правила при роботі з комп'ютером; уявлення про інформаційні та освітні ресурси (електронні педагогічні ЗМІ, освітні портали та колекції цифрових освітніх ресурсів) і вміння ними скористатися; уміння використовувати презентаційне обладнання та засоби; уміння працювати з різними видами інформації на рівні користувача.

Отже, констатуємо певне зростання кількості майбутніх вчителів ІМ (студентів 2-4 курсів), у яких збільшився рівень підготовки ІКТ-компетентності в межах застосування розробленої організаційної моделі, що й доводить ефективність запропонованої системи підготовки майбутніх вчителів ІМ. Результати зрізів засвідчили, що після застосування розробленої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності студенти збільшили свої показники за рівнем і англійськомовної комунікативної компетенції, і інформаційно-комунікаційної компетентності. Це свідчить про доцільність та ефективність запропонованої моделі роботи з формування ІКТ-компетентності студентів 2-4 курсів вищої мовної школи. Під час залучення моделі змішаного навчання студенти продемонстрували більш зацікавлене й відповідальне ставлення до виучуваного матеріалу. Аналіз виконаних творчих завдань довів позитивний вплив експериментальної методики на загальномовленнєвий розвиток студентів. Спостереження, проведені в експериментальних групах, дають підстави стверджувати, що студенти

підвищують культуру мовлення, розвиваються інтелектуально, збагачуються духовно, бо глибоко й осмислено сприймають світ не тільки рідною мовою, але й іноземною.

На підставі проведеного дослідження та здобутих результатів дослідного навчання сформульовані такі методичні рекомендації до формування ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ / студентів мовних спеціальностей. Із метою ефективного формування ІКТ-компетентності майбутніх вчителів ІМ необхідно дотримуватися обов'язкових умов організаційного та методичного характеру:

1) формування ІКТ-компетентності з урахуванням ІКК варто починати на етапі, коли в студентів сформований середній – високий рівень володіння іноземною (англійською) мовою, тобто на 2 – 4 курсах у вищих навчальних закладах;

2) необхідно забезпечити студентів інформаційно-комунікаційним матеріалами в процесі роботи з комп'ютерною технікою та залучити до програми обов'язкове застосування Інтернет технологій;

3) варто спланувати та організувати самостійну роботу студентів-філологів відповідно до програмних вимог вивчення ІМ у вищій школі;

4) важливо постійно підтримувати позитивний психологічний клімат на занятті, стимулювати та мотивувати самостійну роботу студентів удома.

При дотриманні наведених умов формування ІКТ-компетентності студентів мовних спеціальностей буде гарантовано ефективним.

ВИСНОВКИ

Орієнтація України на гуманітаризацію освіти й інтеграцію вітчизняної системи освіти з європейською призвели до перегляду методичної бази освіти в цілому. Розвиток інформаційного середовища сучасного суспільства об'єктивно стимулює перенесення частини освітнього процесу з аудиторій ВНЗ до електронного простору. Інтегрування дистанційного навчання повинно бути дуже акуратним органічним з'єднанням напрацьовань традиційної освітньої системи з сучасною технологічною основою розвитку суспільства - з ІКТ. Однак це повинно відбуватися не за рахунок заперечення важливості традиційних підходів, а шляхом підсилення їх ефекту.

Сьогодні як вітчизняні, так і зарубіжні вчені переконливо довели, що інформаційно-комунікаційні технології здатні значно полегшити процес засвоєння мови, зокрема перевагами їх застосування є такі: створення додаткових мотивів для вивчення іноземної мови; індивідуалізація навчального процесу; посилення віри у власний успіх під час вивчення мови; робота з автентичним матеріалом, джерелом якого є Інтернет, різноманітні тексти, банки даних, щоденна та періодична преса, радіо- та телепередачі тощо; постійний доступ до інших посібників (словників, граматик, енциклопедій тощо); незалежність від єдиного джерела інформації – книги; можливість спілкування з носіями мови; залучення особи до світової спільноти (студенти вільно почуваються в Інтернеті, легко спілкуються на міжнародному рівні); покращення рівня володіння основною іноземною мовою та надання можливості вивчення другої, третьої...іноземних мов; розвиток міжкультурної компетенції (студенти краще усвідомлюють свої культурні цінності; формується позитивне ставлення до країни, мова якої вивчається, шляхом віртуальних мандрівок; усвідомлюється негативна роль стереотипів та упереджень відносно «іншого»); усвідомлюються проблеми,

які можуть виникнути в процесі спілкування з «іншим» через культурні відмінності) тощо.

Під час аналізу фахових джерел у дослідженні уточнено суть понять «компетенція» та «компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетенція»; проаналізовано їх структуру, особливості, виділені специфічні функції компетенції; на цій підставі уточнено загальні та специфічні вміння, які їй притаманні. Розкрито суть одного з основних компонентів підготовки кваліфікованого вчителя іноземної мови. Інформаційно-комунікаційні компетенції вчителя ІМ – це система знань, умінь, особистісних якостей вчителя ІМ, формування та розвиток яких дозволить розв'язувати типові іншомовні професійні задачі, вирішувати проблеми, які виникають у реальних ситуаціях іншомовної педагогічної діяльності з використанням усього різноманіття комп'ютерних засобів. Саме це забезпечує здатність майбутнього учителя до фахового зростання в галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз результатів теоретичних і практичних досліджень з формування готовності майбутніх вчителів ІМ до застосування ІКТ в навчальній діяльності дозволив визначити готовність вчителів до застосування ІКТ як комплексний стан особистості, який визначається її психологічними, етичними, професійними якостями і забезпечує повноцінну здатність вчителя реалізувати компетентнісний підхід до навчання за допомогою застосування нових інформаційних технологій.

Встановлено основні шляхи формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів мовних спеціальностей (майбутніх вчителів іноземної мови): активне формування ІКТ-компетентності в межах залучення дистанційного навчання, змішаного навчання, електронного навчання, мобільного навчання, сучасних ІКТ, навчання з залученням інтерактивних методик, навчання за технологією тренінгу та ін.

Однією з головних проблем застосування інформаційних технологій у вищій мовній школі є відбір доцільної та ефективної технології та організація

роботи з ним. Шляхом порівняльного аналізу інформаційних технологій було встановлено, що мережа Інтернет є найбільш відповідним варіантом для формування іншомовної інформаційно-комунікативної компетенції під час самостійної та індивідуальної роботи студентів-філологів 2-4 курсів. Завдяки ефективному відбору студенти мають можливість ознайомитися з різними аспектами професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови.

Для досягнення ефективності процесу формування інформаційно-комунікаційної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови було розроблено організаційну модель формування ІКТ-компетентності. На основі розробленої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності ми припускали, що під час виконання самостійної та індивідуальної роботи студенти набувають декларативних і процедурних знань про інформаційні технології у професійній діяльності. Створена організаційна модель формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів-філологів 2-4 курсів дозволила практично реалізувати запропоновану методику.

Вдалося довести, що формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів відбувається в процесі активного застосування змішаного навчання, яке синтезовано такими складовими: дистанційне навчання теоретичного матеріалу (перший етап організаційної моделі), освоєння практичних аспектів у формі аудиторних занять (другий етап організаційної моделі), виконання випускової роботи. Було використано елементи електронного навчання (*e-learning*), мобільного навчання (*m-learning*), всепроникного навчання (*u-learning*), перевернутого навчання (*flipped learning*) та інші. Проведене дослідження підтверджує той факт, що тільки при грамотному поєднанні традиційного та дистанційного навчання, яке спирається на вищезазначені методологічні підходи та дидактичні принципи, максимально можливо вибудувати гнучкий персоналізований процес навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів та із використанням можливостей ІКТ. При змішаному навчанні розширюються освітні можливості студентів, відбувається інтерактивна взаємодія між

викладачем та студентами не тільки дистанційно, але й очно при організації форм навчання з застосуванням різних методів і засобів навчання. Результатом такого типу навчання є формування особистості майбутнього фахівця з необхідним набором ключових компетентностей, здатного розв'язувати актуальні професійні задачі. Процес навчання за такою моделлю стає цікавішим та більш насиченим, спрямованим на розвиток у студентів навичок самоконтролю. Він дозволяє збільшити частку самостійної роботи студентів, відповідає їх особистісним запитам, надає нові можливості для засвоєння навчального матеріалу у зручний для них час, у будь-якому місці, потрібному темпі, та водночас допускає активну взаємодію викладача й студента, дозволяє плідно використовувати час, полегшує контроль процесу навчання кожного студента тощо.

Перевірка ефективності розробленої методики формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення ІМ з використанням інформаційних технологій була здійснена шляхом проведення експериментального навчання. На нашу думку, змішане навчання сприяє підвищенню ефективності навчання, оскільки відбувається не тільки аудиторна навчальна діяльність студента, а й постійна та регулярна самостійна робота з використанням сучасних програмних та технічних засобів в галузі ІКТ, що уможливорює неперервність навчального процесу. Таке навчання активізує аналітичні здібності студентів та розвиває критичне мислення за рахунок того, що студенти отримують навчальний матеріал не тільки від викладача на лекції, але й самостійно шукають, обирають та обробляють необхідний матеріал. Застосування у змішаному навчанні нових методів, інструментів та сучасних засобів дозволяє більш повно використовувати потенціал навчального контенту.

Результати експерименту підтвердили ефективність розробленої методики формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів-філологів з використанням інформаційних технологій, тому що рівень

сформованості ІКТ-компетентності студентів виявився вищим після формувального експерименту.

Результати проведеного дослідження лягли в основу створення методичних рекомендацій щодо організації навчання студентів мовних спеціальностей з метою формування інформаційно-комунікаційної компетенції у процесі здобування професійних навичок. Розроблені методичні рекомендації можуть бути застосовані викладачами вищих навчальних закладів у процесі системного використання ІКТ для формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів мовних спеціальностей. На наш погляд, розвиток змішаного навчання може стати одним із ключових напрямків модернізації сучасної системи вищої освіти.

Теоретичні та практичні результати цієї праці можуть використовуватися у дослідженнях, присвячених проблемам навчання іноземних мов. Подальшим напрямом роботи буде створення на основі запропонованої методики моделі формування інформаційно-комунікаційної компетенції для студентів усіх курсів вищої мовної школи, а також окреслити перспективи подальшого дослідження у напрямку технології організації змішаного навчання в умовах вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова О. И., Кривошеев О. А., Ушаков А. С. О трех поколениях компьютерных технологий обучения в школе. *Информатика и образование*. 2004. № 2. С. 34–40.
2. Адамчук Д. Анализ факторов, оказывающих влияние на компетентность учащихся школ в сфере ИКТ. URL: <http://www.ictest.ru/info/9.html> (дата звернення: 18.11.2020).
3. Азиатцева Т. В. Обзор существующих за рубежом курсов, созданных с применением технологии смешанного обучения. *Преподаватель XXI века*. 2016. № 2. Т. 1. С. 177–183. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/obzor-suschestvuyuschih-za-rubezhom-kursov-sozdannyh-s-primeneniem-tehnologii-smeshannogo-obucheniya> (дата звернення: 11.10.2020).
4. Азимов Э. Г., Щукин А. И. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков). Санкт-Петербург : Златоуст, 1999. 422 с.
5. Алексеева Г. М. Формування в майбутніх соціальних педагогів готовності до застосування комп'ютерних технологій у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2010. Вип. № 8 (61). С. 16–20.
6. Алієв Х. М. Дистанційні освітні технології: сутність, ознаки, особливості. *Педагогічний альманах*. 2017. Вип. 35. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pedalm_2017_35_7 (дата звернення: 17.11.2020).
7. Бакушевич Я. М., Капаціла Ю. Б. Інформатика та комп'ютерна техніка : навчальний посібник. Львів : Магнолія, 2009. 312 с

8. Биков В. Ю. Ключові чинники та сучасні інструменти розвитку системи освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. Вип. 2. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/emg.html> (дата звернення: 28.10.2020).
9. Иващенко В. П., Машков Е. А., Швачич Г. Г., Ткач М. А. Современные коммуникационные технологии в модульных многопроцессорных системах : монография. Днепропетровск : ІМА-прес, 2012. 240 с.
10. Вебер В. П. Інформатизація освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів у навчальний процес. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. Вип. 3. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em3/emg.html> (дата звернення: 22.09.2020).
11. Власій О. О., Дудка О. М., Кульчицька Н. В. Роль хмарних технологій в організації змішаного навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання* : зб. наук. праць. 2017. № 19 (26) С. 117–122. URL: <http://bit.ly/2wKLTit> (дата звернення: 16.10.2020).
12. Гриневич Л. М., Морзе Н. В., Бойко М. А. Наукова освіта як основа формування інноваційної компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 3. Т. 77. С. 1–26.
13. Девтерова З. Р. Информатизация обучения и самостоятельная деятельность студентов при обучении иностранному языку в ВУЗе. *Интернет-журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*. 2010. URL: <http://www.jurnal.org/articles/2010/ped43.html> (дата звернення: 04.11.2020).
14. E-learning в мире. *Что такое e-learning?* : Материалы совместного семинара НИИ Управления знаниями и консорциума «Электронный университет». URL: www.myshared.ru/slide/3372/ (дата звернення: 17.11.2020).

15. Жалдак М. І., Морзе Н. В., Олійник А. Г., Рамський В. С. Вплив нової інформаційної технології на зміст освіти. *Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі* : зб. наук. праць. К. : Вид-во КДПІ, 2009. 173 с.
16. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://bit.ly/2BVxM8> (дата звернення: 02.11.2020).
17. Зубко А. М., Жорова І. Я., Кузьменко В. В., Слісаренко Н. В., Кохановська О. В. Інформаційно-комунікаційні технології як чинник розвитку професіоналізму педагогів у системі післядипломної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 3. Т. 77. С. 262–281.
18. Зубов А. В., Зубова И. И. Информационные технологии в лингвистике. Москва : Академия, 2014. 208 с.
19. Каніболоцька О. А. Виробнича педагогічна практика з основної іноземної мови за напрямом підготовки 014 Середня освіта (Мова і література (англійська) : робоча програма від 25 вересня 2020 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 13 с.
20. Каніболоцька О. А. Педагогічна практика як провідний компонент неперервної підготовки вчителя іноземної мови в університеті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 75. С. 156–167.
21. Каніболоцька О. А. Сучасний стан неперервної професійної підготовки вчителя іноземної мови в умовах інформаційного суспільства. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зиморя. 2020. Вип. 29. Т. 2. С. 200–205.
22. Каніболоцька О. А. Структурні компоненти готовності до неперервної професійної діяльності вчителя іноземної мови в сучасному суспільстві. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені*

- М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. № 71. С. 119–124.*
23. Каніболоцька О. А. WEB-quest на заняттях іноземної мови у вищій школі. *Подолання мовних та комунікативних бар'єрів: освіта, наука, культура : збірник наукових праць / за ред. О. В. Ковтун, С. М. Ягодзінського. 2019. Вип. 71. С. 245–248.*
24. Квасова О. Г., Ляміна Н. К. Формування інтегрованих умінь читання і письма у процесі виконання студентами веб-квесту. *Мистецтво лінгводидактики : збірник наукових праць Київського національного університету ім. Т. Шевченка. 2018. № 2 (1-2018). С. 38–45.*
25. Кристенсен К., Энтони С., Рот Э. Что дальше? Теория инноваций как инструмент предсказания отраслевых изменений. Москва : Альпина Паблишер, 2019. 596 с.
26. Кобильник Т. П. Компетентнісний підхід при вивченні математичної інформатики у педагогічному університеті. *Інформаційні технології і засоби навчання. 2007. Вип. 2. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em2/emg.html> (дата звернення: 14.11.2020).*
27. Коваль Т. І., Сисоєва С. О., Сущенко Л. П. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. центр НЛУ, 2009. 380 с.
28. Козяр М. М., Зачко О. Б., Рак Т. Є. Віртуальний університет : навч.-метод. посіб. Львів : Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, 2015. 168 с.
29. Коневщинська О. Е. Електронні освітні ресурси у межах інформаційного забезпечення діяльності ресурсних центрів дистанційної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання. 2014. № 5. Т. 43. URL: <https://bit.ly/2TPm29u> (дата звернення: 28.10.2020).*
30. Кривонос О. М., Коротун О. В. Змішане навчання як основа формування ІКТ-компетентності вчителя. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.*

- Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти.*
2015. Вип. 8 (2). С. 19–23.
31. Кухаренко В. М. Системний підхід до змішаного навчання. *Інформаційні технології в освіті.* 2015. № 24. С. 53–67.
32. Лебедева М. Б., Шилова О. Н. Современные информационные и коммуникационные технологии для взаимодействия и сотрудничества в профориентационной работе с воспитанниками детских домов : учеб. пособие. Калининград : РГУ им. И. Канта, 2015. 115 с. URL: https://detiriska.ru/_service/14592/download/id/36443/name/sovremennye_ikt_v_du.pdf (дата звернення: 16.11.2020).
33. Лебедева М. Б., Шилова О. Н. Что такое ИКТ-компетентность студентов педагогического университета и как ее формировать. *Информатика и образование.* 2004. № 3. С. 95–100.
34. Маркова О. М., Семеріков С. О., Стрюк А. М. Хмарні технології навчання: витоки. *Інформаційні технології і засоби навчання.* 2015. Т. 46. Вип. 2. С. 29–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_46_2_6 (дата звернення: 11.10.2020).
35. Надточій Н. О. Практичний курс основної іноземної мови (англійська) для студентів 3 курсу (денної форми навчання) за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія», професійного спрямування «Мова і література (англійська)» : робоча програма від 29 серпня 2018 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 23 с.
36. Неборский Е. В. Проблемы развития университетов в условиях глобализации. *Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики.* 2016. № 3 (41). Ч. II. С. 144–148.
37. Онаць О. М. Управління розвитком професійної компетентності молодого вчителя загальноосвітнього навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2006. 26 с.

38. Паламар С. Компетентнісний підхід як методологічний орієнтир модернізації сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2 (20-21). С. 267–278.
39. Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. А. та ін. Освітні технології : навч.-метод. посібник. Київ : А.С.К., 2012. 255 с.
40. Полат Е. С., Бухаркина М. Ю. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. Москва : Издат. центр «Академия», 2007. 368 с.
41. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2015. № 1. С. 65–69.
42. Петухова Л. Є., Осипова Н. В. Електронна система підтримки нормативно-правової бази дистанційної системи навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. URL: http://ite.kspu.edu/webfm_send/671 (дата звернення: 30.10.2020).
43. Петухова Л. Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища : монографія. Херсон : Айлант, 2007. 200 с.
44. Пыхова Е. К. Советы по созданию ученических (и не только) компьютерных презентаций по английскому языку. URL: <http://pedsovet.org/forum/topic499.html> (дата звернення: 05.11.2020).
45. Ружин К. М. Методика викладання мови та літератури : робоча програма для студентів 3 курсу (денної форми навчання) та 3-4 курсів (заочної форми навчання) за напрямом підготовки 6.020303 «Філологія» професійного спрямування «Мова і література (німецька, французька, іспанська)» від 29 серпня 2018 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2018. 23 с.
46. Савиньон С. Коммуникативная компетенция: теория и практика обучения. URL: www.learning-russian.gramota.ru/journals.html (дата звернення: 23.11.2020).
47. Сапожніков С. В. Сучасні педагогічні технології професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері освіти в країнах Чорноморського регіону.

- Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: «Педагогіка». 2016. Т. 270. Вип. 258. С. 12–16. URL: <http://pednauki.chdu.edu.ua/article/download/90164/85685> (дата звернення: 15.11.2020).*
48. Собко Р. М. Дидактические особенности интегративного обучения компьютерным технологиям в профессиональной подготовке электриков : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Киев, 2002. 20 с.
49. Спірін О. М. Мета та завдання фахової підготовки вчителя інформатики за кредитно-модульною системою. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. Вип. 3. URL: <http://www.nbuiv.gov.ua/e-journals/ITZN/em3/emg.html> (дата звернення: 17.11.2020).
50. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.11.2020).
51. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Создание авторских учебных интернет-ресурсов по иностранному языку. *Эйдос* : интернет-журнал. 2018. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2008/0516-4.htm> (дата звернення: 28.10.2020).
52. Триус Ю. В., Герасименко І. В. Комбіноване навчання як інноваційна освітня технологія у вищій школі. *Теорія та методика електронного навчання* : збірник наукових праць. 2012. Вип. III. С. 299–308.
53. Триус Ю. В., Герасименко І. В., Франчук В. М. Система електронного ВНЗ на базі MOODLE : методичний посібник / за ред. Ю. В. Триуса. Черкаси : Вид-во ЧДТУ, 2012. 220 с.
54. Туряниця В. В., Грабовська Т. І., Грабовський О. В. Формування готовності вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2011. Вип. 23. С. 188–190.

55. Феданов А. Н. Оценка ИКТ: о проекте «Разработка инструмента оценки ИКТ-компетентности учащихся». URL: <http://www.ictest.ru/info/9.html> (дата звернения: 17.11.2020).
56. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность : учеб.пособие ; пер. с нем. / науч. ред. Д. А. Леонтьев, Б. М. Величковский. 2-е изд. Санкт-Петербург : Питер, 2013. 859 с.
57. Ahmed E. A., Ahmed H. A. A Proposed Model for Education System Using Cloud Computing. *Sciences and Technology (ICEEST)*: 3rd International Conference on Emerging Trends in Engineering (21-22 December 2018, Karachi, Pakistan). Karachi, 2018. P. 1–4.
58. Ark T. V. 10 Reasons Teachers Love Blended Learning. 2011. URL: http://www.huffingtonpost.com/tom-vander-ark/10-reasons-teachers-love-_b_894222.html (дата звернения: 20.11.2020).
59. Avramchuk A. The model of linguistic teachers' competency development on designing multimediaelectronic educational resources in the MOODLE system. *Information Technologies and LearningTools*. 2017. № 5. Vol. 61. P. 50–60.
60. Bickerton Ph. 7 Reasons Blended Learning is The Future of Training. January, 2015. URL: <http://trainingstation.walkme.com/7-reasons-blended-learning-future-training/> (дата звернения: 17.11.2020).
61. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. 5thed. London : Pearson Education, 2016. 410 p.
62. Christensenhe M. C., Reinor E. M. Innovator's Solution : Creating and Sustaining Successful Growth. Cambridge : Harvard Business School Press, 2013. 257 p.
63. Collis B., Moonen J. Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London: Kogan Page Limited, 2001. 231 p.
64. D'Antoni S. The virtual university: Models and messages. URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001465/146558e.pdf> (дата звернения: 17.11.2020).

65. Duderstadt J. Higher Education in the 21st Century : Global Imperatives, Regional Challenges, National Responsibilities and Emerging Opportunities. *The Globalization of Higher Education*. London : Economica, 2008. P. 195–207.
66. Digital Literacy Test. URL: <https://www.vskills.in/practice/digital-literacy-test> (дата звернення: 20.11.2020).
67. Ismail N. R. P, Razak F. A., Baharun N., Deraman N. A. Assessing students' abilities in interpreting the correlation and regression analysis. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*. 2017. № 9. P. 644–661
68. Helping Young Children Build 21st-Century Skills By David Ross. 2017. URL: <https://bit.ly/2XSKOHn> (дата звернення: 17.11.2020).
69. Hofmann J. Top 10 Challenges of Blended Learning (And Their Solutions!), 2014. URL: <http://blog.insynctraining.com/top-10-challenges-of-blended-learning> (дата звернення: 20.11.2020).
70. Hofmann J. Blended Learning. Alexandria : American Society for Training & Development, 2018. 208 p.
71. Kanibolotska O., Trubitsyn O., Zozulia I., Stadnii A., Martynenko M. Professional Foreign-Language Training as a Component of Higher Vocational Education. *International Journal of Higher Education (Scopus)*. 2020. Vol 9. № 7. P. 187–195.
72. Klymenko A., Zakordonets N., Shymkiv I. The use of multimedia presentations for intensification of foreign languages teaching at tertiary level. *Information Technologies and Learning Tools*. 2017. № 3. Vol. 59. P. 87–95.
73. Maral Azizi, Ehsan Rassaei, Mohammad Sadegh Bagheri. Mobile mediated learning in language classrooms: learner's satisfaction, their perceived usefulness of instruction and classroom achievement. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. № 5. Vol 79. P. 139–153.
74. Moebs S., Porter A. Weibelzahl S. Towards a good mix in blended learning for small and medium sized enterprises. *Outline of a Delphi Study : Proceedings of the Workshop on Blended Learning and SMEs held in conjunction with the 1st*

- European Conference on Technology Enhancing Learning Crete (Crete, Greece, 2016). Crete, 2016. P. 1–6.
75. Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations. *Division of Higher Education*. Paris : UNESCO, 2012. 95 p.
76. Poedjiastutie D., Olive R. Exploring Students' Learning Needs: Expectation and Challenges. *English Language Teaching*. 2017. № 10. P. 124–133. URL: <https://doi.org/10.5539/elt.v10n10p124> (дата звернення: 17.11.2020).
77. Roman S. Gurevych, Iryna Yu. Shakhina, Olena A. Podzygun. Google classroom as an effective tool of smart learning and monitoring of students' knowledge in vocational schools. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. № 5. Vol. 79. P. 59–72.
78. Stavytska I. The formation of foreign language competence of engineering students by means of multimedia. *Advanced Education*. 2017. Issue 7. P. 123–128.
79. The Open University. URL: <http://http://www.open.ac.uk/> (дата звернення: 17.11.2020).

ДОДАТОК А

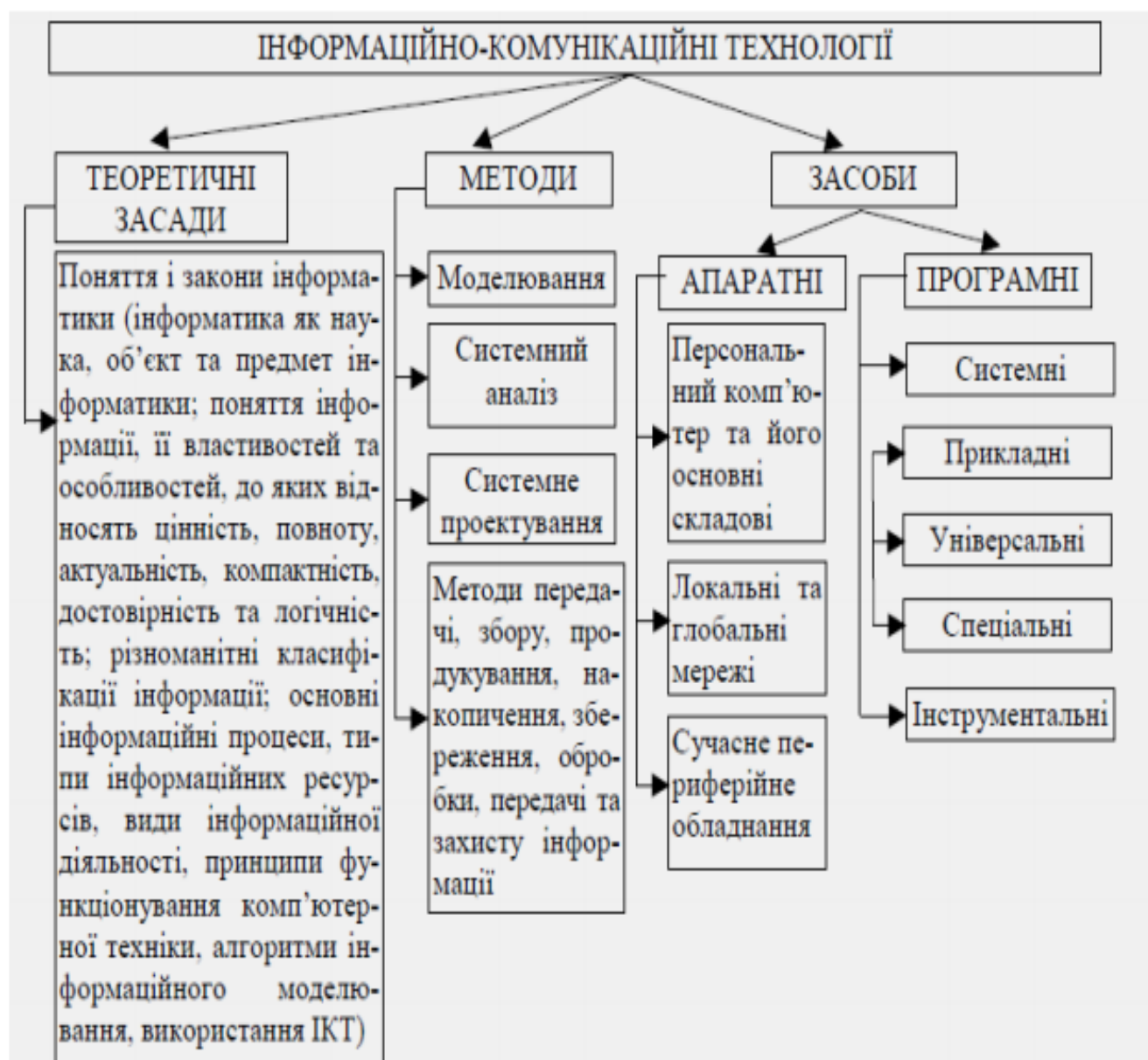
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВПРАВ ВІДПОВІДНО ДО ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ,
МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ ПРОГРАМИ І МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

	Мовленнєва діяльність	Типи вправ	Мультимедійна презентація		Мультимедійна програма		Інтернет	
			Вид роботи	Особливості роботи	Вид роботи	Особливості роботи	Вид роботи	Особливості роботи
1	Читання	Не комунікативні, рецептивно-аналітичні	Читання невеликих текстів з подальшими текстовими вправами	Аналіз позамовних, мовних і мовленнєвих стилістичних, лексичних, граматичних явищ та стандартів оформлення текстів	Читання невеликих текстів з подальшими текстовими вправами	Аналіз позамовних, мовних і мовленнєвих стилістичних, лексичних, граматичних явищ та стандартів оформлення текстів	Аналіз Web-сторінок, online енциклопедій англійською мовою, пошук актуальної аутентичної інформації.	Аналіз позамовних, мовних і мовленнєвих стилістичних, лексичних, граматичних явищ та стандартів оформлення текстів
2	Аудіювання	Умовно-комунікативні, рецептивно-продуктивні	Прослуховування аудіо запису з подальшими завданнями	Аналіз мовленнєвих особистостей вимови	Прослуховування аудіо запису з подальшими завданнями	Аналіз мовленнєвих особистостей вимови	Перегляд та прослуховування online-новин	Аналіз мовленнєвих особливостей вимови, та соціокультурних факторів міжкультурної комунікації

3	Письмо	Не комунікативні, продуктивні	Виконання граматичних, лексичних вправ	Миттєва перевірка і об'єктивне оцінювання виконаної вправи	Виконання граматичних, лексичних вправ; виконання тестів по закінченню розділів	Миттєва перевірка і об'єктивне оцінювання виконаної вправи	Листування з представникам и мови яку вивчаємо за допомогою E-mail, або соціальних мереж Twitter, Facebook, або в Internet Relay Chat	Аналіз позамовних, мовних і мовленнєвих стандартів оформлення оголошень й електронних листів, соціокультурних особливостей англійського етикету
			Виконання граматичних, лексичних вправ online, online тестів	Миттєва перевірка і об'єктивне оцінювання виконаної вправи				
4	Говоріння	Комунікативні, продуктивні	Визначення або створення проблемної ситуації за допомогою візуальної опори; перегляд проблемних ситуацій та їх обговорення;	Врахування вікових особливостей студентів; відповідність програмовим вимогам	Постановка правильної вимови (можливість запису слова або речення та порівняння правильності вимови на слух та візуально)	Врахування вікових особливостей студентів; розвиток фонематичного слуху; особливе технічне оснащення.	Спілкування з представникам и мови яку вивчаємо за допомогою Video Chat, Skype	Врахування особливостей міжкультурної комунікації; особливе технічне оснащення

5	Всі види	Всі типи	Представлення нового матеріалу (граматичного, лексичного, фонетичного)	Візуальне сприймання навчального матеріалу надає яскравості й дає можливість акцентувати увагу на важливих моментах	Представлення нового матеріалу (граматичного, лексичного, фонетичного)	Візуальне сприймання навчального матеріалу надає яскравості й дає можливість акцентувати увагу на важливих моментах	Представлення нового матеріалу (граматичного, лексичного, фонетичного)	Візуальне сприймання навчального матеріалу надає яскравості й дає можливість акцентувати увагу на важливих моментах
					Використання словника.	Пошук нових незнайомих слів, миттєвий переклад та надання різних еквівалентів, синонімів й антонімів слова	online словники	Пошук нових незнайомих слів, миттєвий переклад та надання різних еквівалентів, синонімів й антонімів слова
					Робота за методом Re-Wise (додаванні до списку Re-Wise необхідних елементів, та заучування і повторення їх через час встановлений програмою або за власним бажанням)	Врахування вікових особливостей; врахування програмових вимог; особливе технічне оснащення.	Лінгвістичні ігри	Відзначаються високою варіативністю завдань та мовленнєвої спрямованості.

КОМПОНЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

СХЕМАТИЧНЕ ПОДАННЯ СТРУКТУРИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

СТРУКТУРА ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

№	Етапи формувального навчання	Час проведення	Основні завдання	Форми діагностики та навчання
1	Констатувальний	25.12.2019	Визначення початкового рівня сформованості ІКТ-компетентності студентів 3-4 курсів	<ul style="list-style-type: none"> - Тест IELTS - Діагностична карта - Digital Literacy
2.	Формувальний	29.02.2020 – 24.10.2020	Перевірка ефективності запропонованої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності студентів 3-4 курсів	<ul style="list-style-type: none"> - Анкетування - Змішане навчання
3.	Діагностико-аналітичний	24.10.2020; 20.11.2020	Констатація рівня ефективності впровадженої організаційної моделі формування ІКТ-компетентності студентів 3-4 курсів	<ul style="list-style-type: none"> - Тест IELTS - Діагностична карта - Digital Literacy

КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП

ДОЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ЗРІЗ 1

(визначення рівня іншомовної комунікативної компетенції)

Section 1 Questions 1–10

Questions 1–5

Complete the notes below.

Write no more than two words and/or a number for each answer.

Transport from Bayswater

Example Answer

Destination **Harbour City**

- Express train leaves at **1** .....
- Nearest station is **2** .....
- Number 706 bus goes to **3** .....
- Number **4** ..... bus goes to station
- Earlier bus leaves at **5** .....

Questions 6–10

Complete the table below.

Write no more than one word and/or a number for each answer.

Transport Cash fare Card fare

Transport	Cash fare	Card fare
Bus	6 \$	\$1.50
Train (peak)	\$10	\$10
Train (off-peak) – before 5pm or after 7 ..... pm)	\$10	8 \$ .....
9 ..... ferry	\$4.50	\$3.55
Tourist ferry (10 .....)	\$35	-
Tourist ferry (whole day)	\$65	-

Section 2 Questions 11–20

Questions 11–14

Which counsellor should you see?

Write the correct letter, **A**, **B** or **C**, next to questions 11–14.

- A** Louise Bagshaw
B Tony Denby
C Naomi Flynn

- 11** if it is your first time seeing a counsellor
12 if you are unable to see a counsellor during normal office hours
13 if you do not have an appointment
14 if your concerns are related to anxiety

Questions 15–20

Complete the table below.

Write no more than two words for each answer.

Workshop	Content	Target group
Adjusting	what you need to succeed academically	15 ..... students
Getting Organised	use time effectively, find 16 ..... between study and leisure	all students
Communicating	talking with staff, communicating across cultures	all students, especially 17 .....
Anxiety	18 ....., breathing techniques, meditation, etc	students about to sit exams
19	staying on track for long periods	20 ..... students only

Section 3 Questions 21–30

Questions 21–30

Complete the notes below.

Write no more than three words for each answer.

Novel: **21** .....

Protagonists: Mary Lennox; Colin Craven

Time period: Early in **22** .....

Plot: Mary → UK – meets Colin who thinks he'll never be able to **23** ..... They become friends.

Point of view: “Omniscient” – narrator knows all about characters' feelings, opinions and **24** .....

Audience: Good for children – story simple to follow

Symbols (physical items that represent **25** .....):

- the robin redbreast

- **26** .....
  - the portrait of Mistress Craven
- Motifs** (patterns in the story):
- the Garden of Eden
  - secrecy – metaphorical and literal transition from **27** .....
- Themes:** Connections between
- **28** ..... and outlook
  - **29** ..... and well-being
  - individuals and the need for **30** .....

Section 4 Questions 31–40

Questions 31–35

Complete the table below.

Write one word only for each answer.

Time Perspectives		
Time Zone	Outlook	Features & Consequences
Past	Positive	Remember good times, e.g. birthdays. Keep family records, photo albums, etc.
	31	Focus on disappointments, failures, bad decisions.
Present	Hedonistic	Live for 32 ..... ; seek sensation; avoid pain.
	Fatalistic	Life is governed by 33 ..... , religious beliefs, social conditions. Life's path can't be changed.
Future.	34	Prefer work to play. Don't give in to temptation
	Fatalistic	Have a strong belief in life after death and importance of 35 ..... in life.

Questions 36–40

Choose the correct letter, **A**, **B** or **C**.

36 We are all present hedonists

A at school

B at birth

C while eating and drinking

37 American boys drop out of school at a higher rate than girls because

A they need to be in control of the way they learn

B they play video games instead of doing school work

C they are not as intelligent as girls

38 Present-orientated children

A do not realise present actions can have negative future effects

B are unable to learn lessons from past mistakes

C know what could happen if they do something bad, but do it anyway

39 If Americans had an extra day per week, they would spend it

A working harder

B building relationships

C sharing family meals

40 Understanding how people think about time can help us

A become more virtuous

B work together better

C identify careless or ambitious people

3PI3 2

SECTION 1 Questions 1 - 10

Questions 1 - 6

Circle the correct letters A - C.

1 Mr. Griffin has been to the Sunrise Hotel..

A once previously.

B twice previously.

C three times previously.

2 Mr. Griffin is from...

A Melbourne.

B Sydney.

C Perth.

3 Mr. Griffin's passport number is...

A 87647489.

B 87637289.

C 87637489.

4 Mr. Griffin wants to book...

A a single room for 2 nights.

B a double room for 2 nights.

C a single room for 1 night.

5 Mr. Griffin will arrive at the Sunrise Hotel at...

A 9.15 pm.

B 10.00 pm.

C 9.35 pm.

6 When he gets to the Sunrise Hotel, The food Mr. Griffin will find in his room will be...

A a cheese sandwich with fries.

- B a cheese sandwich.
C a burger.

Questions 7 - 10

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

7 What number room will Mr. Griffin be in at the Sunrise Hotel?

_____

8 How much will Mr. Griffin pay per night at the Sunrise Hotel?

\$ _____

9 Who will take Mr. Griffin's food to his room?

_____

10 How much will Mr. Griffin pay for his food?

\$ _____

SECTION 2 Questions 11 - 20

Questions 11 - 15

Complete the descriptions below.

Below are descriptions that Police have released for the two men wanted in connection with the robbery at the local jewellery store, Nicholls.

PHOTOFIT PICTURES TO BE RELEASED LATER TODAY

<u>MAN 1</u>	
Height	(11) _____
Build	Slight
Hair	Dark
Face	Small moustache
Age	Early 20s
Clothing	Blue jeans
	White t-shirt
	(12) _____
	Motorbike helmet

<u>MAN 2</u>	
Height	5 foot 8
Build	(13) _____
Hair	Red
Face	(14) _____
Age	(15) _____
Clothing	Dark blue sweater
	Black jeans
	Motorbike helmet

Questions 16 - 20

Complete the sentences below.

Write **NO MORE THAN 3 WORDS** for each answer.

* CompTec blamed the job losses on reduced sales and (16)

_____.

- * The airport route expansion will result in a (17) _____ of new jobs.
- * The Oakley Woods development project was opposed by local residents and local (18) _____. George Finchly, the Westley (19) _____, gave the news to the media.
- * East Moors CC will play their final on Sunday (20) _____ August.

SECTION 3 Questions 21 - 30

Questions 21 - 26

Complete the admission tutor's notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS** for each answer.

ADMISSION TUTOR'S NOTES

Student's Name	Robert Johnson
Subject to study	(21) _____
Why this subject	Always interested Father's field At school, good at mathematics and (22) _____
Gap year	Worked and travelled in Australia and New Zealand
Jobs during Gap Year	(23) _____ Pub work (24) _____ Building site
Why Westley University	Department has (25) _____ Graduates from Westley get jobs in industry quickly Near Snowdonia for (26) _____ Likes football - Westley has lots of teams

Questions 27 - 30

Complete Robert's notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS** for each answer.

ROBERT JOHNSON'S NOTES

Type of Course	(27) _____ (3rd year in industry)
Assessment	Year 1 5 exams Year 2 (28) _____ Year 3 No assessment Year 4 Dissertation of (29) _____ 8 final exams during (30) _____

SECTION 4 Questions 31 - 40

Questions 31 - 33

Complete the sentences below.

Write **NO MORE THAN 3 WORDS** for each answer.

31 The lecture will be useful for any students who are writing _____.

32 Modernised countries are described by the speaker as now being _____.

33 The size of a sample depends on the _____ required.

Questions 34 - 40

Complete the notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS** for each answer.

Survey Size	Depends on statistical quality needed and total population size A 1000 individual survey can reflect the total population	
Types of Survey	Advantages	Disadvantages
Mail	(34) _____ Good for particular groups	Not good for decent response rate
Telephone	Good for when time and survey length are limited	(35) _____
In-Person	Good for collecting complex information	Can mean lots of (36) _____
Street Interview	(37) _____	Not scientific sampling
Survey Content	Questions can ask about: opinions and attitudes factual characteristics or behaviour Questions can be open-ended or (38) _____ Questions can be from 5 mins long to 1 hour + Survey can be (39) _____ - interviewees can be questioned on 2 or more occasions	
Ethics	Results must not be used commercially Individuals should not be mentioned Results should be in (40) _____ ie: statistical tables or charts	

ДІАГНОСТИКО-АНАЛІТИЧНИЙ ЕТАП (ЗРІЗ 3)

SECTION 1 Questions 1 - 10

Questions 1 - 5

Complete the form below.

Write **NO MORE THAN ONE WORD OR A NUMBER** for each answer.

WESTLEY PUBLIC LIBRARY MEMBERSHIP APPLICATION FORM	
FIRST NAME	Peter
ADDRESS	Flat 5 53 (1) _____ Finsbury
POSTCODE	(2) _____
DATE OF BIRTH	8th July (3) _____
HOME TEL	None
MOBILE TEL	(4) _____
PROOF OF RESIDENCE PROVIDED	(5) _____

Questions 6 - 8

Circle **THREE** letters **A - F**.

What type of books does Peter like?

A Wildlife books

B Romance books

C Travel books

D Historical novels

E Science Fiction novels

F Mystery books

Questions 9 and 10

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

9 How much does it cost to join the library?

_____

10 How much does it cost to rent a DVD?

_____

SECTION 2 Questions 11 - 20**Questions 11 - 14**

List **FOUR** reasons given for people needing blood transfusions.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

Write your answers in boxes **11 - 14** on your answer sheet.

11 _____
 12 _____
 13 _____
 14 _____

Questions 15 - 20

Complete the 2 sets of notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

Blood

Types of Blood O, A, B + AB

Component Parts

PART	USED FOR
red blood cells	(15) _____ to cells
white blood cells	help patients? (16) _____ _____
platelets	blood clotting
plasma	(17) _____ the other blood parts

GIVING BLOOD

DAYS   Wednesday + next 2 days

WHERE   Westley General Hospital, (18) _____ Department

WHEN   Between 9.00am and (19) _____

MUST   be healthy

                  be (20) _____ or over

                  weigh more than 110 pounds

                  have had no tattoos this year

                  not have donated blood within past 56 days

SECTION 3 Questions 21 - 30

Questions 21 - 27

Complete the notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

Computer Labs

The 4 labs below can be used by undergraduates. Other computer labs can only be used by postgraduates and (21)

_____

Lab Locations Wimborne Johnson Building
Franklin Computer Sciences Building
Salisbury (22) _____
Court Johnson Building

Reservations (23) _____ a day unless computers are free

Write reservation in book (24) _____
(Penalty for erasing someone else's reservation - 1 year ban)

Questions 28 - 30

Choose the correct letters **A - C**.

28 The introductory computer course that James decides to take is...

- A beginner.
- B intermediate.
- C advanced.

29 The computer laboratory for James' introductory computer course is in...

- A Wimborne
- B Franklin
- C Court

30 James will take his introductory computer course...

- A on Thursday at 2.00pm.
- B on Tuesday at 4.30pm.
- C on Tuesday at 5.00pm

SECTION 4 Questions 31 - 40

Questions 31 - 35

Complete the notes below.

Write **NO MORE THAN THREE WORDS OR A NUMBER** for each answer.

The Shinkansen or Bullet Train

Safety No deaths (bar 1 from passenger misadventure) since its launch in (31) _____.

Speed Holds world train record for (32) _____ of 261.8 kph.

500 series Nozumi's fastest speed is 300kph.

Punctuality Punctual to within the second.

History	All bullet trains for 1 year were a total of (33) _____ late.
	First used on Tokyo to Osaka route.
	Old models have now been retired.
	300, 500 and 700 are recent models.
Services	Nozomi trains stop at the (34) _____.
	Hikari stop more frequently.
	Kodama trains stop at (35) _____

Questions 36-40

Complete the sentences below

Write **NO MORE THAN 3 WORDS** for each answer.

36 French TGV locomotives pull the TGV trains from both ends using a _____.

37 Japanese ground is unsuitable for the TGV type of train because it is _____ and the tracks frequently curve horizontally and vertically.

38 An extra advantage of the Japanese electric car system is that it can act as a _____.

39 Even after the power supply is cut off in the electric car system, electricity is still produced by _____.

40 Huge improvements in power, operability and safety administration have been made possible by advances in _____.

ФРАГМЕНТ ДІАГНОСТИЧНОЇ КАРТА ОЦІНКИ/САМООЦІНКИ ВЧИТЕЛІВ ІМ ДО ІКТ-ДІЯЛЬНОСТІ

I. Змістовний компонент 14 - 126		
1	Рівень загальноосвітніх знань	1 2 3 4 5 6 7 8 9
2	Рівень методичних знань	1 2 3 4 5 6 7 8 9
3	Рівень інформаційно-технічних знань	1 2 3 4 5 6 7 8 9
4	Робота з файловою системою	1 2 3 4 5 6 7 8 9
5	Робота в текстовому редакторі	1 2 3 4 5 6 7 8 9
6	Створення презентацій	1 2 3 4 5 6 7 8 9
7	Виконання розрахунків за допомогою електронної таблиці	1 2 3 4 5 6 7 8 9
8	Опрацювання графічного зображення	1 2 3 4 5 6 7 8 9
9	Встановлення необхідного програмного забезпечення	1 2 3 4 5 6 7 8 9
10	Робота з електронною поштою	1 2 3 4 5 6 7 8 9
11	Робота з мережею Інтернет	1 2 3 4 5 6 7 8 9
12	Робота а професійних он-лайн мережах	1 2 3 4 5 6 7 8 9
13	Створення Web-сайту	1 2 3 4 5 6 7 8 9
14	Ведення блогу	1 2 3 4 5 6 7 8 9
II. Мотиваційний компонент 5 - 45		
1	Усвідомлення необхідності самоосвіти та підвищення рівня професійної діяльності	1 2 3 4 5 6 7 8 9
2	Наявність інтересу до використання ІКТ	1 2 3 4 5 6 7 8 9
3	Слідування обов'язку вчителя до саморозвитку	1 2 3 4 5 6 7 8 9
4	Прагнення отримувати високу оцінку саморозвитку та підвищення рівня професійної діяльності	1 2 3 4 5 6 7 8 9
5	Бажання планувати власну систему підвищення професійної кваліфікації	1 2 3 4 5 6 7 8 9
III. Організаційний компонент 5 - 45		
1	Вміння знаходити потрібну інформацію для самоосвіти	1 2 3 4 5 6 7 8 9
2	Вміння планувати власну професійну діяльність	1 2 3 4 5 6 7 8 9
3	Вміння керувати часом	1 2 3 4 5 6 7 8 9
4	Вміння працювати у колективі, у команді під час стажування	1 2 3 4 5 6 7 8 9
5	Вміння користуватися ІКТ	1 2 3 4 5 6 7 8 9

**АНКЕТА ЩОДО ВОЛОДІННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА
ПЛАТФОРМИ MOODLE**

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Посада _____

Педагогічний стаж _____

Категорія _____

Місце роботи _____

Район (місто) _____

Які знання та навички щодо використання ІКТ Ви маєте? (Оцініть ступінь володіння програмним забезпеченням).

	Не володію	Маю елементарні навички	Володію впевнено	Володію досконало
Набір, редагування та форматування документів у текстовому процесорі (Microsoft Word)				
Створення таблиць, діаграм, графіків; елементарні розрахунки в табличному процесорі (Microsoft Excel)				
Створення та демонстрація презентацій (Power Point)				
Використання сервісів мережі Інтернет (електронної пошти, сервісів миттєвих повідомлень, форумів тощо). Пошук				

інформації в мережі				
Використання освітніх ресурсів Інтернету з англійської мови, літератури				
Робота на платформі Moodle				
Використання програмних забезпечень для створення вправ (наприклад, Hot Potatoes, Quandary та інші) і програмні забезпечення для створення веб-сторінок (наприклад, Dreamweaver або Frontpage) з метою розміщення навчального матеріалу в Інтернеті				
Використання інформаційних технологій для оцінювання результатів навчання				

**ФРАГМЕНТ АНКЕТИ ЩОДО АНАЛІЗУ СТАНУ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІМ**

№	Питання	ТАК	НІ	Частково	Вагаюсь відповісти
	Відповідь				
1	Чи вважаєте Ви, що фахівець з викладання ІМ має навчатися використанню ІКТ у професійній діяльності неперервно протягом життя?				
2	Чи потребує на Вашу думку вдосконалення система професійної ІКТ-підготовки вчителів ІМ у вищих навчальних закладах України?				
3	Чи приймаєте ви участь у таких заходах як:	Тренінг Конференції Workshop Семінари Панельні дискусії Майстер-класи Online webinar Практикуми Круглі столи			
4	Чи володієте Ви знаннями та уміннями про професійну презентацію та створення професійного портфоліо вчителя ІМ?				
5	Чи вважаєте ви за потрібним для вчителя ІМ мати професійне портфоліо (електронне / паперове)?				
6	Чи вважаєте ви за потрібним для вчителя ІМ мати електронну сторінку (сайт) з професійними досягненнями для відкритого доступу та аналізу з боку колег, учнів?				
7	Чи сприяють засоби інформаційних технологій під час професійної діяльності та самоосвіти ?				
8	Чи слідкуєте Ви за новинками навчання ІМ у сучасному світі інформаційних технологій?				
9	Які інформаційні технології Ви найчастіше обираєте для здійснення різних видів робіт у процесі вивчення	☐ Смартдошки та мультимедійні проектори. ☐ Планшети та нетбуки.			

	ІМ? (обрати варіант)	☐ Мультимедійні додатки та пошукові платформи. Ваша відповідь: _____
--	----------------------	---

ФРАГМЕНТ АНКЕТИ ЩОДО АНАЛІЗУ СТАНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ІМ

1. *Як давно використовуєте засоби інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у педагогічній діяльності: 1 рік;*

- 2 роки;
- 3 роки;
- більше ніж 5 років;
- не використовую

2. *Оцініть, будь ласка, свою готовність до використання ІКТ в професійній діяльності:*

- не володію комп'ютерними технологіями, не бачу необхідності використання ІКТ в своїй роботі;
- не використовую ІКТ в силу різних обставин, але розумію їх необхідність;
- володію елементарними навичками роботи з ІКТ, але використовую епізодично;
- систематично використовую ІКТ в своїй педагогічній діяльності;
- удосконалюю форми та методи роботи з використання ІКТ;
- володію на високому рівні та навчаю інших.

3. *Оцініть, будь ласка, свої потенційні можливості роботи за комп'ютером:*

- відчуваю страх перед комп'ютерною технікою, не вірю в свої сили і здібності;
- не впевнений, що зможу засвоїти комп'ютерні технології;
- відчуваю певні труднощі, але впевнений що зможу, якщо прикладу певні зусилля і старанність;
- впевнений в своїх можливостях і відчуваю певні почуття задоволення під час досягнення успіхів у засвоєнні та використанні ІКТ;
- не сумніваюсь в своїх можливостях, маю досвід роботи з ІКТ, можу поділитися досвідом з іншими вчителями.

4. *Ви користуєтесь ІКТ на уроці:*

- під час викладання нового матеріалу (демонстраційно-енциклопедичні програми, презентації тощо);
- як засіб визначення рівня навчальних досягнень учнів;
- як засіб моніторингу навчального процесу;
- проведення віртуальних лабораторних робіт із використанням навчальних комп'ютерних програм;
- закріплення навчального матеріалу (тренінги, лабораторні роботи тощо);
- самостійна робота учнів із використанням диференційного підходу у підборі завдань (енциклопедії, розвиваючі програми тощо);
- тренування конкретних здібностей учнів (увага, пам'ять, мислення тощо);

- проведення інтегрованих уроків із використанням методу проектів, результатом яких буде створення Web-сторінок, проведення телеконференцій тощо;
- використання сучасних Інтернет-технологій;
- не використовую, не маю достатніх навичок;
- не використовую, не маю часу, підготовка уроків з ІКТ займає багато часу;
- не використовую, не маю доступу до комп'ютерного класу на своїх уроках;
- не використовую, недостатньо електронного контенту, ЕЗНП та ресурсів;
- не використовую, маю лише один комп'ютер у класі, але цього недостатньо для ефективної навчальної діяльності учнів.
- Другое: _____

5. *Який вплив на учня, на Вашу думку, має використання ІКТ?*

- сприяє підвищенню пізнавального інтересу до предмета;
- сприяє зростанню успішності учнів із предмета;
- дозволяє учням проявити себе в новій ролі;
- формує навички самостійної продуктивної діяльності;
- сприяє створенню ситуації успіху для кожного учня;
- практично ніяк не впливає;
- відволікає учня від уроку.

6. *Який вплив на Вашу педагогічну діяльність має використання ІКТ?*

- дозволяє економити час на уроці;
- дозволяє збільшити глибину занурення в матеріал;
- підвищує ефективність уроку;
- дозволяє здійснювати індивідуальний підхід у навчанні;
- дозволяє інтегрувати вивчення предметів;
- дозволяє реалізувати дослідницькі та проектні технології у навчанні;
- заважає моїй педагогічній діяльності;
- відволікає учня від уроку.

7. *Чи маєте Ви досвід роботи в моделі «1 учень - 1 комп'ютер»?*

- так;
- ні.

SUMMARY

This thesis is an extensive, interdisciplinary study of ways and means applied IT-skills and abilities in teaching process.

During the analysis of professional sources in the study the essence of the concepts “competence” and “information and communication competence” is specified; their structure, features, specific functions of competence are analyzed; on this basis, the general and specific skills inherent in it are specified. The essence of one of the main components of training a qualified foreign language teacher is revealed. Information and communication competence of a foreign language teacher is a system of knowledge, skills and personal qualities of future teachers.

The main ways of information and communication competence formation of language students (future foreign language teachers) are established, they are active formation of IT-competence within the framework of distance learning, blended learning, e-learning, mobile learning, modern teaching IT-tools, learning with interactive methods, technology learning training, etc. We managed to prove that the formation of IT-competence of students occurs in the process of active use of blended learning, which is synthesized by the following components: distance learning of theoretical material (first stage of organizational model), development of practical aspects in the form of classroom (second stage of organizational model). Elements of e-learning, mobile learning (m-learning), u-learning, flipped learning and others were used for this teaching way. With blended learning, students' educational opportunities expand; there is an interaction between teachers and students. The result of this type of training is the formation of the personality of the future specialist with the necessary set of key competencies capable of solving current professional problems.

The main results of the research have found their practical application in the process of teaching students of linguistic higher educational establishments.

Key words: *high school, future teacher, professional IT-competence, information society, professional training*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Кузьменко Юлія Юріївна, студент(ка) 2 курсу, форми навчання заочна, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітня програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти strekalova2020@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Особливості формування інформаційно-комунікаційної компетенції студентів філологічних спеціальностей (на матеріалі навчання іноземної мови)» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____